

2

2011
ročník 63

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

Cena 40 Kč

OBSAH

- 43** _____ **České noviny a časopisy včera, dnes a zítra...** > Hana Nová
- 47** _____ **Podpora čtenářské gramotnosti v Národní pedagogické knihovně Komenského** > Alice Košková
- 50** _____ **JAK NA TO?**
Jak na literární soutěž v knihovně > Zdeňka Buršíková
Literární Šumava 2010 > Stanislav Reiser
- 52** _____ **REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI**
– Dnes se představuje Moravskoslezský kraj
Regionální funkce knihoven v našem kraji
Co přinesl další vývoj... > Marie Šedá
Regionální funkce knihoven na Novojičínsku
> Renáta Domoráková
Lašský Betlém a knihovny v jeho okolí aneb
Regionální funkce v povodí řeky Ondřejnice > Marie Šedá
BIBLIOSET – portál RKK ve službách knihoven
a jejich uživatelů > Halina Molinová
- 62** _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Současné on-line aktivity novozélandského knihovnictví
> Aleš Vaněk
- 66** _____ **PO KOM SE JMENUJE?**
Knihovna Eduarda Petišky > Věra Krajčková
- 69** _____ **Inspirujeme se Finskem – 2.** > Jan Černý
- 71** _____ **Projekt NAKLIV a možnost zapojení pro knihovny**
> Iva Zadrazilová
- 74** _____ **Z KNIHOVEN**
- 77** _____ **LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN**
- 78** _____ **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA**
- 79** _____ **ZE SVĚTA**
- 80** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY**
NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR
PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO
Krajská knihovna Karlovy Vary

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),

Mgr. Gabriela Jarkulišová, PhDr. Ladislav Kurka,

Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,

PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,

http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;

MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní

přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,

Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711

e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR

(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,

roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované

materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 2. 2011

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > Czech newspapers and magazines yesterday, today and tomorrow...
Hana Nová |43
- > Supporting reader literacy at the Comenius National Pedagogical Library
Alice Košková |47
- > HOW TO: Organize a literary competition at a library
Zdeňka Buršíková |50
Literary Šumava 2010 *Stanislav Reiser*
- > REGIONAL FUNCTIONS IN PRACTICE: Today we present
the Moravian-Silesian Region |52
– Regional functions at the libraries in our region *Marie Šedá*
– Regional library functions in the Nový Jičín area *Renáta Domoráková*
– Lachian Bethlehem and the surrounding libraries or Regional functions
in the Ondřejnice valley *Marie Šedá*
– BIBLIOSET – Karviná Regional Library website serving libraries
and their users *Halina Molinová*
- > FROM ABROAD: New Zealand librarianship – current online activities
Aleš Vaněk |62
- > NAMED AFTER WHOM? Eduard Petiška Library *Věra Krajčková* |66
- > Inspiration from Finland – 2: Virtual foreign services *Jan Černý* |69
- > NAKLIV Project: how libraries can join in *Iva Zadrazilová* |71
- > From the libraries |74
- > Regular features

AUS DEM INHALT

- > Die tschechischen Zeitungen gestern, heute und morgen...
Hana Nová |43
- > Unterstützung der Alphabetisierung in der Comenius Nationale
Pädagogische Bibliothek *Alice Košková* |47
- > WIE DARAUf: Wie auf den Literaturwettbewerb in der Bibliothek
Zdeňka Buršíková |50
Literarische Böhmerwald 2010 *Stanislav Reiser*
- > REGIONALE FUNKTION IM PRAXIS: Heute stellt sich die Mährisch-
Schlesische Region vor |52
– Regionale Funktion der Bibliotheken in unserer Region *Marie Šedá*
– Regionale Funktion der Bibliotheken im Bezirk Neutitschein
Renáta Domoráková
– Lašský Betlém und Bibliotheken in seiner Umgebung oder Regionale
Funktion in dem Einzugsgebiet des Flusses Ondřejnice *Marie Šedá*
– BIBLIOSET – Regionalbibliothek Karviná Portal im Dienst
von den Bibliotheken und ihren Benutzern *Halina Molinová*
- > AUS DEM AUSLAND: Aktuelle on-line Aktivitäten
in dem neuseeländischen Bibliothekswesen *Aleš Vaněk* |62
- > NACH WEM WIRD SIE GENANNT? Eduard Petiškas Bibliothek
Věra Krajčková |66
- > Wir lassen uns von Finnland inspirieren – 2:
der virtuelle ausländische Dienst *Jan Černý* |69
- > Das NAKLIV Projekt und Einbeziehungsmöglichkeiten
für Bibliotheken *Iva Zadrazilová* |71
- > Aus den Bibliotheken |74
- > Ständige Spalten

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, úroveň kvality vzdělání a schopnost konkurence našich školáků v globalizovaném světě dlouhodobě zaměstnává nejen odborníky, ale i politickou reprezentaci. Důvodů k neklidu je více a jsou zcela oprávněné, což potvrdily i výsledky posledního mezinárodního průzkumu PISA 2009 (na http://www.msmt.cz/PISA_2009_narodni_zprava.pdf). V závěru minulého roku je zveřejnilo MŠMT ČR. Z testovaných oblastí – čtenářské, matematické a přírodovědecké dovednosti a znalosti žáků končících základní školní docházku – se české děti ve čtenářské gramotnosti zhoršily natolik, že se Česká republika v této oblasti začala propadat nejrychleji ze všech zemí OECD. Ministr školství situaci označil za alarmující.

Jak v době, kdy kniha získala „tvrdou“ konkurenci v podobě elektronických technologií, zvrátit zmíněné nepříznivé výsledky? Odpovědi mohou být projekty, které v tomto vydání Čtenáře představuje Národní pedagogická knihovna Komenského a jež se staly součástí programů mnoha dětských oddělení veřejných knihoven: *anketa Suk – Čtete všichni*, literární soutěž – *Žijeme na jedné Zemi* či *Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka*.

Posledně zmíněný projekt má z mého pohledu velký potenciál, vždyť se díky podpoře ministerstva školství dostávají začínajícím čtenářům do rukou původní knížky předních českých autorů, které se v knihkupectvích neobjeví. Doufám jen, že děti, pro které bude tato kniha nadlouho jedinou vlastní, bude co nejméně.

I únorové číslo jsme se snažili „poskládat“ tak, aby si v něm každý z vás našel něco pro sebe. Jestli sledujete rubriku věnovanou regionálním funkcím, máte možnost seznámit se s jejich vývojem a současným stavem v Moravskoslezském kraji. Jak na literární soutěže odhaluje Městská knihovna v Klatovech, která od roku 1991 pořádá Literární Šumavu... A ještě jedno zrnko navíc: poprvé se z daleké ciziny „hlásí“ náš nový spolupracovník Aleš Vaněk příspěvkem o online aktivitách novozélandského knihovnictví. Určitě zajímavá inspirace!

Příjemné čtení v předjárních dnech vám přeje

Olga Vašková

☑ **BŘEZEN** je letos opět **měsícem čtenářů**. Veškeré informace a inspiraci k možným aktivitám v knihovnách naleznete na nové webové prezentaci SKIP ČR <http://www.skipcr.cz/>.

☑ Svaz knihovníků a informačních pracovníků vyhláší v týdnu od **7.–13. 3. 2011** celostátní akci **Týden čtení**. Cílem zajímavých a netradičních akcí v knihovnách by mělo být nalákání především dětí a mládeže ke čtení a zapojení celé rodiny do různých aktivit knihoven věnovaných propagaci čtení.

☑ Konference **INSPO – Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami** se uskuteční v sobotu **19. 3. 2011** v Kongresovém centru Praha. Program již 11. ročníku tohoto setkání a registrační formulář jsou k dispozici na <http://www.helpnet.cz/>.

☑ Národní pedagogická knihovna Komenského vyhlásila anketu **SUK 2010**. Hlasovací lístky do 19. ročníku ankety o nejoblíbenější knihu pro děti je možné zasílat do **20. 3. 2011**. Lístky a další informace jsou dostupné na stránkách <http://www.npkk.cz/>.

☑ Klub dětských knihoven SKIP, regionální organizace SKIP Východní Čechy a Knihovna Václava Čtvrta v Jičíně zvou všechny zájemce o nové formy práce s dětmi v knihovnách na přehlídku OKNA (O KNihovníckých Aktivitách), která se uskuteční ve dnech **7.–8. 4. 2011** v Jičíně. Akce se koná jako prolog říjnové odborné konference u příležitosti 100. výročí narození Václava Čtvrta. Nultým ročníkem by tak měla být zahájena tradice každoročních obdobných přehlídek věnovaných významným spisovatelům, literárním dílům, žánrům ad. Další informace a přihláška jsou vystaveny na <http://knihovna.jicin.cz/okna.html>.

NEUŠLO NÁM

▶ Novým generálním ředitelem Národní knihovny ČR se stal **Ing. Tomáš Böhm**, který se ujal své funkce 1. 1. 2011. Tomáš Böhm vystudoval VŠE v Praze a absolvoval roční studium na University of London. V roce 2001 byl jmenován generálním ředitelem společnosti Ringier ČR, a. s., kterou vedl pět let. V posledních letech se věnoval ekonomickému poradenství, krizovému managementu, mediálnímu poradenství v oblasti tiskových médií a knižní produkce.

České noviny a časopisy včera, dnes a zítra...

Za posledních zhruba dvacet let došlo k výrazným změnám na českém vydavatelském trhu a tyto změny se také logicky promítly do vydávání novin a časopisů a následně do jejich akvizice v knihovnách. Článek se pokouší popsat uplynulé období především na základě zkušeností Národní knihovny ČR se získáváním povinného výtisku novin a časopisů.

Národní knihovna ČR se vždy snažila a snaží o co neúplnější povinný výtisk, ať již se jedná o periodika nebo ostatní druhy dokumentů. Na základě došlých povinných výtisků jsou každoročně připravovány statistické výkazy pro Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, které z pověření MK ČR zabezpečuje statistickou službu za oblast kultury.

STAV PŘED ROKEM 1989

Před rokem 1989 bylo vydávání periodického tisku plně pod kontrolou státní správy. Zákonem č. 127/1968 Sb., o některých přechodných opatřeních v oblasti tisku a ostatních hromadných informačních prostředků vznikly Český a Slovenský úřad pro tisk a informace s úkolem „jednotně řídit a kontrolovat sdělovací prostředky“. Český úřad pro tisk a informace vydával každoročně *Katalog periodického tisku ČSR*. Jeho obsahem byl seznam vydavatelů, seznam ústředně registrovaných časopisů a tematické třídění periodického tisku. Toto třídění bylo oborově velmi hrubé a jako první třída byl marxismus-leninismus, s podtřídou Psychologie a Sociologie. V katalogu byly dále uváděny tituly, které registrovaly tehdejší krajské národní výbory, to byly především okresní noviny a závodní časopisy. Národní výbor hlavního města Prahy registroval např. závodní časopisy *Dimetrovec* (závod Avia Letňany), *Stavbaři vpřed* (závod Průmstav) nebo *Železničář* (České státní dráhy), který vychází dosud. Pro zajímavost Severočeský krajský národní výbor registroval okresní noviny *Hlas* (Louny), *Proud* (Litoměřice), *Vpřed* (Liberec) a ze závodních časopisů např. *Břít* (Národní Děčín) nebo *Síto* (Severočeské papírny Štětí). Katalog z roku 1978 uvádí 34 vydavatelů, 504 titulů evidovaných ústředně a 253 titulů krajskými úřady. Záznamy novin a časopisů obsahovaly kromě názvu a podnázvu také vydavatele, periodicitu, rozměr, rozsah (počet stran) a výši nákladu. Pro ilustraci jsou v tabulce uvedeny náklady vybraných titulů v porovnání let 1978 a 1983.

	Náklad v roce 1978	Náklad v roce 1983
Rudé právo	969 091	1 036 501
Lidová demokracie	217 400	218 960
Praktická žena	230 000	242 000
Mateřídouška	280 000	325 000

V roce 1981 na základě zákona č. 180/1980 Sb., o zřízení Federálního úřadu pro tisk a informace nahradil výše uvedené úřady tento úřad, jehož hlavní činností byla registrace a kontrola periodického tisku, rozhodoval také o dovozu a distribuci zahraničních novin a časopisů. Obsah ročních katalogů zůstal stejný, přibýly informace o titulech vydávaných na Slovensku. Za rok 1983 je zveřejněno 56 vydavatelů včetně slovenských, 696 titulů evidovaných ústředně a 364 titulů evidovaných krajskými národními výbory. Není jisté překvapující, že katalogy periodického tisku byly doprovázeny dopisem, který upozorňoval na to, že „...údaje mohou sloužit jen pro vnitřní potřebu organizace“. Činnost úřadu byla ukončena v roce 1990.

Povinné výtisky periodik byly garantovány vyhláškou ministerstva školství a kultury č. 140 z roku 1964 – vyhláška o povinných a pracovních výtiscích. Vyhláška používala termín „tiskoviny“, který dále specifikovala. U novin a časopisů byla požadována četnost vydávání (alespoň dvakrát ročně), stejný název a úprava typická pro časopisy. Mezi uvedené příjemce dvou povinných výtisků novin a časopisů patřila Státní knihovna ČSSR (nyní Národní knihovna ČR), Matica slovenská v Martině (nyní Slovenská národní knižnica) a Univerzitní knižnica v Bratislavě. Jeden výtisk dostávalo Československé a Slovenské ústředí knižní kultury, dále všechny tehdejší státní vědecké knihovny včetně slovenských a také Základní knihovna Československé akademie věd (nyní Knihovna Akademie věd ČR) a Ústřední knižnica Slovenskej akademie vied. Ve vyhlášce byly také uvedeny ústřední oborové knihovny, které – pokud chtěly, resp. specializaci stanovilo již zmíněné Československé ústředí knižní kultury, – dostávaly jeden exemplář odborných novin a časopisů. Povinné výtisky zasílala Poštovní novinová služba a knihovny byly povinny užívat je k účelům konzervačním, studijním nebo bibliografickým.

DEVADESÁTÁ LÉTA

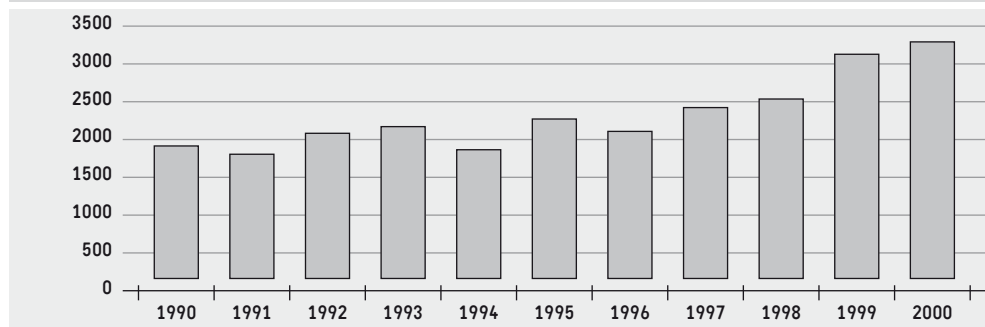
Po vzniku České republiky v roce 1993 vyhláška platila stále a samozřejmě nastal problém ve vztazích vydavatelů a příjemců povinných výtisků. Povinnost vydavatelů nemohla být podložena dostatečnými argumenty ze strany knihoven. Navíc začátkem devadesátých let vzrostl počet vydavatelů, ale zároveň také mnohá nakladatelství po krátkém čase zanikla.

V tabulce je uveden počet nově vydávaných periodik v letech 1991 až 1995, ovšem v letech 1991 až 1993 bylo u 306 titulů vydávání ukončeno. Začátek i konec měly v roce 1991 například časopisy *Evropan*, *Metal maniac*, *Pražské noviny*, *Sprint*. Statistika vychází z počtu povinných výtisků dodaných v uvedených letech do Národní knihovny ČR.

Rok	1991	1992	1993	1994	1995
Počet nově vydávaných titulů	977	813	857	729	695

Vydavatelé novin a časopisů měli povinnost zaregistrovat vydávaný titul buď na ministerstvu kultury (v případě tisku s celostátním dosahem), nebo na okresním úřadě. Pro akvizitory knihoven však de facto nebyla možnost dozvědět se o nově zaregistrovaných periodikách. Počet titulů novin a časopisů, které v letech 1990–2000 získala Národní knihovna ČR povinným výtiskem, ukazuje graf, ze kterého je od poloviny devadesátých let patrný stálý nárůst.

Graf č. 1 Počet titulů novin a časopisů, které v letech 1990–2000 získala Národní knihovna ČR povinným výtiskem

U relativně velkého množství periodik dochází v průběhu vydávání ke změnám vydavatele, periodicity nebo se periodika slučují, rozdělují a mění názvy. „Oblíbené“ změny v první polovině devadesátých let pro ilustraci byly: *Nová železniční technika* – původně *Železniční technika* nebo *Nezávislé karlovarské noviny* – původně *Karlovarské noviny*. U vědeckých časopisů ke změnám názvů dochází málo. Příkladem může být časopis *Čtenář* vycházející od roku 1949 nebo časopis

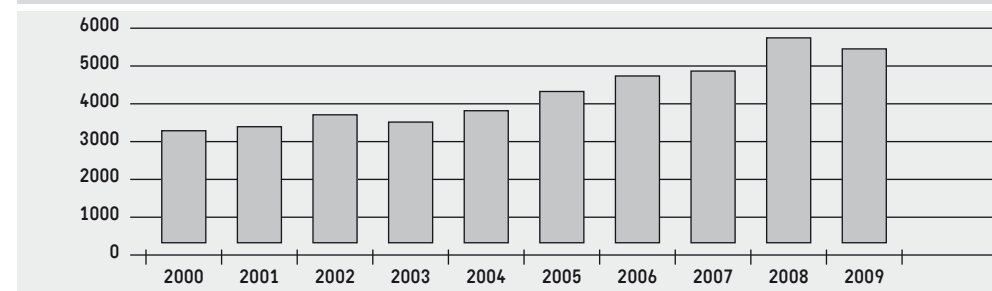
Slavia vydávaný od roku 1922 a další. Také některé zpravodaje měst a obcí pokračují již desetiletí bez změny, třeba loni 38. ročník *Zpravodaje města Cvikova* nebo 32. ročník *Zpravodaje města Kamence nad Lipou*.

VÝVOJ V POSLEDNÍM DESETILETÍ

Zákonnou úpravu přinesl dlouho vznikající tiskový zákon č. 46/2000 Sb. (jen pro srovnání – zákon o neperiodických publikacích byl schválen v roce 1995 a stanovuje čtyři příjemce povinných výtisků). Tiskový zákon vymezuje periodický tisk jako noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce. Novinkou v zákoně je povinnost vydavatele uvádět některé povinné údaje jako např. periodicitu, název a sídlo vydavatele a také evidenční číslo, které bylo přiděleno ministerstvem kultury. Předchozí povinnost registrace se v zákoně mění na povinnost evidence, kterou vede pouze ministerstvo kultury. Vydavatel má roční lhůtu k zahájení vydávání ohlášeného titulu a jeho další povinnosti je oznámit změny nebo ukončení vydávání. Zákon také stanovuje pokuty při neplnění povinností vydavatelů. Evidence periodického tisku je veřejně přístupná a její databázová aplikace je zveřejněna na webových stránkách ministerstva kultury <http://www.mkcr.cz/media-a-audiovize/periodicky-tisk/default.htm>. K vyhledání titulu je však třeba znát alespoň jeden z údajů – evidenční číslo, název, vydavatel, obsahové zaměření, okres, kraj, periodicita. Databáze není pravidelně aktualizována a také vzhledem k roční lhůtě vydavatele není vhodné ji používat jako akviziční zdroj. Mezi příjemce povinného výtisku patří v současné době kromě Národní knihovny ČR se dvěma exempláři také MZK v Brně s jedním exemplářem, knihovna Národního muzea v Praze, Parlamentní knihovna, ministerstvo kultury a všechny krajské knihovny. Periodický tisk, který je určen pro nevidomé nebo slabozraké, dostává Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana.

Počet vydávaných titulů (viz graf) má od roku 2000 stále vzrůstající tendenci, mírný pokles nastal teprve v roce 2009.

Graf č. 2 Počet vydávaných titulů v letech 2000–2009

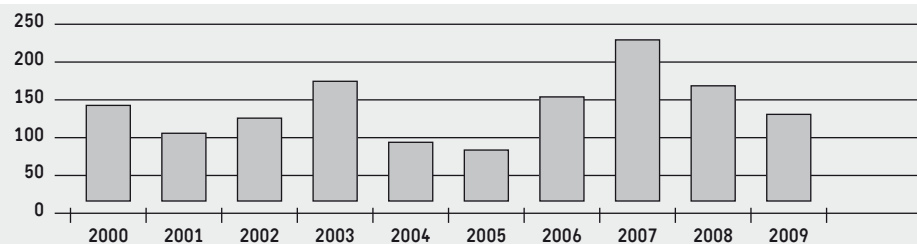

V letech 2006 až 2010 (do května) byl v oddělení periodik sledován nárůst nových titulů abecedně podle názvu. Důvodem bylo zajistit dostatečné prostorové podmínky v příručním skladě oddělení, kde jsou noviny a časopisy ukládány podle abecedy. Ve studovně periodik jsou pro čtenáře Národní knihovny zpřístupňována periodika za posledních pět let. V tabulce je ukázka jejich nárůstu podle jednotlivých písmen.

Písmeno	Nárůst za roky 2006 až 2010	Písmeno	Nárůst za roky 2006 až 2010
S	199	K	135
P	197	Q	1
Z	174	Y	1
M	153	X	1

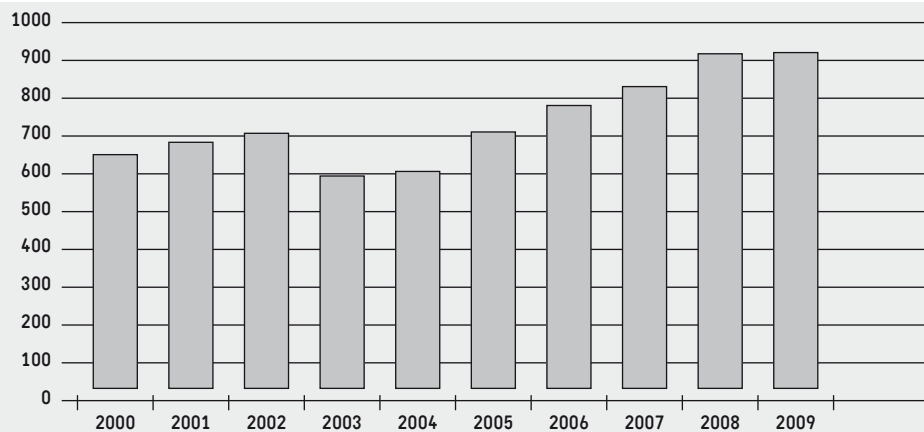
Obsah a kvalitu vycházejících titulů se knihovníkům nepřísluší hodnotit. Každý, kdo s periodiky pracuje, jistě vidí velké množství nejrůznějších křížovek, sudoku, reklamních a realitních časopisů, časopisů společenských, pro volný čas atd. Také u zpravodajů obcí a měst je vidět, jistě i v souvislosti s rozšířením a přístupností počítačového zpracování, každoročně poměrně značný vzestup (viz graf).

Graf č. 3 Vydávání zpravodajů obcí a měst

U odborných a vědeckých časopisů je známý problém náklad – prodejnost – cena. Přesto i tady dochází od roku 2004 k mírnému navýšování vydávaných titulů (viz graf).

Graf č. 4 Vydávání odborných a vědeckých časopisů

V oblasti odborných titulů je v posledních 2–3 letech patrná další změna, která souvisí s hodnocením publikační činnosti u vědeckých pracovníků. Ročenky nebo sborníky, které vycházely jedenkrát ročně, jsou „transformovány“ na odborné, většinou recenzované časopisy s periodicitou alespoň dvakrát ročně. Příkladem může být *Pantheon* vydávaný Univerzitou Pardubice do roku 2008 jako sborník a od roku 2009 jako religionistický časopis vycházející dvakrát ročně. Nebo další příklad – *Theatralia* vydávala Masarykova univerzita v Brně do roku 2008 jako Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada teatrologická.

Je možné konstatovat, že se nakladatelská sféra za posledních deset let poměrně stabilizovala. Vydavatele periodického tisku sdružuje Unie vydavatelů (<http://www.uvdt.cz>), členství v Unii je však dobrovolné, v současné době má 35 členů, kteří se podílejí na vydávání 375 titulů. Mezi největší a nejvýznamnější vydavatele v Unii patří Ringier ČR, Mafra, Vltava-Labe-Press, Ekonomie, Mladá fronta aj. S Unii také souvisí ověřované náklady tisku a od prodaného nákladu je odvozována čtenost tisku. Tabulka ukazuje ověřené náklady u vybraných titulů.

	2005	2007	2009
Právo	170 583	153 944	138 476
Blesk	524 595	459 626	412 238
MF Dnes	299 889	301 644	256 118
Lidové noviny	68 884	70 355	58 543
Praktická žena	–	226 000	184 000

Od poloviny devadesátých let se s rozvojem informačních technologií rozšiřují možnosti elektronického publikování. Časopisy, které vycházejí v elektronické podobě, mohou odpovídat tištěné verzi, obsahově se lišit, nebo tištěná verze vůbec neexistuje. Podle údajů z databáze mezinárodního centra ISSN se stále zvyšuje počet elektronických časopisů, mezi roky 2005 a 2009 šlo o 219% nárůst, u tištěných časopisů o nárůst 17% (viz tabulka).

	Tištěné	On-line
2005	1 182 241	32 967
2009	1 395 463	72 337

V České republice bylo první ISSN pro elektronický časopis přiděleno Českým národním střediskem v roce 1995 a jednalo se o časopis *E-logos*, který vychází stále. Následovaly časopisy *Ikaros*, *Neviditelný pes*, *Lupa* a další. Celkem je evidováno 1516 on-line titulů, a tím je Česká republika v porovnání se světem na 13. místě. Pořadí v počtu přidělených ISSN on-line časopisům je následující: USA (15 833 titulů), Velká Británie, Kanada, Německo, na 29. místě Slovensko.

Stejně jako v případě zahraničních plnotextových on-line periodik jsou i u nás k dispozici databáze s českými novinami a časopisy, i když jich není mnoho. Přístup do některých databází finančně usnadňují jednoleté projekty programu VISK (VISK8-A) a zájem o ně mají hlavně městské a krajské knihovny. V budoucnu je třeba počítat s rostoucím počtem novin a časopisů vydávaných pouze on-line, a tomu by se také měla v blízké době přizpůsobit zákonná úprava povinných výtisků.

Podpora čtenářské gramotnosti v Národní pedagogické knihovně Komenského

Národní pedagogická knihovna Komenského v Praze (divize Ústavu pro informace ve vzdělávání) už třetím rokem realizuje resortní projekt **Podporujeme čtenářskou gramotnost**. V době prudkého rozvoje informačních technologií je stále potřebnější, aby děti získávaly pravidelné čtenářské návyky co nejdříve. Nepřetržitě rozvíjení čtenářské gramotnosti je významným faktorem v dalším studiu, pracovním uplatnění i v budoucím celoživotním vzdělávání.

národní
pedagogická
knihovna
Komenského

Projekt je rozčleněn do čtyř modulů:

1. Centrum pro školní knihovny;
2. Anketa Suk – Čteme všichni;
3. Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka;
4. Literární soutěž – Žijeme na jedné Zemi.

Do této struktury byly v roce 2009, v prvním ročníku projektu, začleněny také úspěšné aktivity, které knihovna realizovala v předchozích letech.

Nejdelší historii má **Anketa Suk – Čteme všichni**, čtenářská anketa dětí, učitelů a knihov-

níků o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež vydanou v uplynulém kalendářním roce. Anketa je pořádána ve spolupráci s Klubem dětských knihoven SKIP od roku 1993 a účastní se jí pravidelně tři až čtyři tisíce dětí z celé republiky.

Knížka pro prvňáčka 2010

Anketa nese jméno profesora Suka, zakladatele Sukovy studijní knihovny literatury pro mládež, která je součástí Národní pedagogické knihovny Komenského a představuje největší relativně úplnou sbírku literatury pro děti a mládež vydávané na území naší republiky od konce 18. století po současnost. Vedle dětské literatury v češtině (do roku 1992 i ve slovenštině) jsou v knihovně také české časopisy pro děti a mládež a výběrově česká a zahraniční teoretická literatura tohoto oboru. Své služby poskytuje knihovna všem, kdo se profesně literaturou pro děti a mládež zabývají. Knihy se půjčují převážně prezenčně, pro studijní účely je možno učinit výjimku. Na požádání zpracovává knihovna rešerše z oblasti dětské literatury. Sukova studijní knihovna literatury pro mládež je členem české sekce IBBY.

V rámci ankety Suk – Čteme všichni jsou uděleny následující ceny:

1. Cena dětí;
2. Cena knihovníků Klubu dětských knihoven SKIP;
3. Cena Noci s Andersenem;
4. Cena ministra školství, mládeže a tělovýchovy za přínos k rozvoji dětského čtenářství.

První tři ceny jsou anketní, poslední cenu uděluje porota učitelů, kteří byli jmenováni na základě dlouholeté zkušenosti v oblasti práce s dětmi. Cenu získávají všichni, kdo se na zrodu knihy podíleli, tzn. spisovatel, ilustrátor i nakladatel.

Každoročně je sestavován žebříček dvaceti nejčtenějších titulů, který odráží nejširší spektrum čtenářských zájmů dětí, jejich skutečný literární vkus. Tyto informace pomáhají učitelům poznat preference žáků a v neposlední řadě mohou obohatit také jejich znalosti o nová jména, především zahraničních tvůrců knih pro děti.

Centrum pro školní knihovny (ČSK) vzniklo v rámci samostatného projektu v roce 2006 jako webové stránky určené knihovníkům a pedagogickým pracovníkům, kteří připravují nebo provozují školní knihovnu resp. studijní a informační centrum školy <http://www.npkk.cz/csk/>. Na těchto stránkách jsou pravidelně zveřejňovány informace o novinkách v oblasti legislativy, práce s uživateli, pracovních postupů a technologií a v neposlední řadě i informace z našich i zahraničních školních knihoven. Každoročně je věnována pozornost přípravě oslav Mezinárodního měsíce školních knihoven (MMŠK). V letech 2009 a 2010 se v rámci MMŠK uskutečnila ve spolupráci se Slovenskou pedagogickou knihovnou v Bratislavě akce *Záložka do knihy spojuje školy*.

Na webových stránkách NPCK i Centra pro školní knihovny jsou pravidelně jedenkrát měsíčně vystavovány informace o nejnovějších knihách pro děti a mládež. Jsou zaměřeny především na uspokojení informačních potřeb učitelů základních škol a knihovníků dětských oddělení veřejných a školních knihoven.

Novinky jsou rozděleny do pěti oddílů:

- první čtení,
- knihy pro 1. stupeň ZŠ,
- knihy pro 2. stupeň ZŠ,
- naučná literatura,
- knihy vhodné pro společné čtení dospělých s dětmi.

V ČR existují v současné době tři prestižní literární soutěže, ve kterých jsou udělovány ceny v oboru literatury pro děti: Zlatá stuha, SUK – Čteme všichni a Magnesia litera. Jejich výsledky jsou vyhlašovány každoročně na jaře v období měsíců březen až květen. Informace o výsledcích zpracované do podoby elektronické publikace jsou vystaveny na webu NPCK vždy během letních prázdnin, aby učitelé mohli tyto informace využít již od počátku nového školního roku. Publikace může sloužit mimo

jiné jako podklad pro akvizici ve školních knihovnách.

Akce **Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka** vznikla na podporu rozvoje zájmu o četbu u dětí v prvním roce školní docházky. Žáci z prvních ročníků základní školy přihlašují do projektu učitelky nebo knihovnice dětských oddělení veřejných knihoven. Učitelky a knihovnice poté s dětmi v průběhu školního roku navštíví knihovnu, organizují společná čtení, besedy se spisovateli, dramatizace pohádek a další činnosti, které dětem přibližují svět knížek a motivují je k četbě. Projekt předpokládá dlouhodobou nadstandardní práci učitelů a knihovníků se začínajícími čtenáři. Všem, kteří se na projektu podílejí, jsme velice vděční, protože v tomto případě jsme pouze iniciátory a většina práce leží na učitelkách a knihovnicích. Žáci, kteří úspěšně zvládnou čtení, získají na konci školního roku jako odměnu původní českou novinku, která není dostupná na knižním trhu, ale byla vydána v rámci projektu. Podporou tohoto resortního projektu se MŠMT ČR stává iniciátorem vzniku nového původního literárního díla v oblasti literatury pro děti a mládež.

Prvního ročníku projektu v roce 2009 se zúčastnilo 9500 žáků, zapojilo se celkem 232 základních škol z celé republiky, z toho 22 přímo a 210 prostřednictvím dětských oddělení veřejných knihoven. Ze spolupráce spisovatelky Ivony Březinové a ilustrátorky Vlasty Baránkové vzešla půvabná knížka *Okno do komína*, která vyšla v nákladu téměř 9000 výtisků. Knižka získala prestižní ocenění – Zlatou stuhu za nakladatelský počín 2009.

Do druhého ročníku projektu se zapojilo celkem 355 základních škol z celé republiky, z toho 52 přímo a 303 prostřednictvím dětských oddělení veřejných knihoven. Akcí podporujících čtenářství se v průběhu školního roku zúčastnilo více než 12 000 prvňáčků. Knižkou pro prvňáčka pro rok 2010 je vtipná knížka příběhů a hádanek *Legrační dům* spisovatele Jiřího Kahouna a ilustrátora Jiřího Fixla, která vyšla v nákladu 13 000 výtisků.

V roce 2011 vyjde kouzelnický příběh *Zmizelá škola* Daniely Krolupperové s ilustracemi Evy Sýkorové-Pekárkové.

Literární soutěž Žijeme na jedné Zemi je zaměřena na rozvoj vlastní tvůrčí práce v oblasti

literárních textů především u žáků středních škol, případně vyšších ročníků základních škol. Vychází z předpokladu, že vlastní literární tvorba napomáhá k rozvoji jazykových a vyjadřovacích schopností žáků. První ročník soutěže byl vyhlášen v roce 2008 z podnětu MŠMT k 60. výročí *Deklarace lidských práv*, své příspěvky do soutěže poslalo zhruba sto středoškoláků. Od roku 2009 byla literární soutěž včleněna do projektu NPCK, tématem byl *Mateřský jazyk* (Mateřština v současné Evropě), v roce 2010 bylo vyhlášeno téma *Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení*. Poslední téma oslovilo na dvě stě padesát studentů z více než devadesáti škol. Práce hodnotí literární porota, která již po tři roky pracuje ve složení spisovatel a publicista Rudolf Křestan, spisovatelka a překladatelka Daniela Krolupperová a novinářka Radka Páleníková. Slavnostní vyhodnocení výsledků probíhá vždy v lednu na ministerstvu školství. Nejlepší literární příspěvky jsou každoročně vydány v tištěném sborníku.

Záložky z úspěšného projektu

Projekt **Podporujeme čtenářskou gramotnost** bude pokračovat i v roce 2011, o jeho rozsahu rozhodne mimo jiné výše přidělené dotace. V současné době probíhá hlasování do ankety Suk – Čteme všichni, hlasovací lístky pro děti i knihovnice jsou ke stažení na webu NPCK. Na jednotlivých aktivitách projektu se podílí většina pracovníků a pracovníků NPCK a za jeho dosavadní úspěšnou realizaci děkujeme také všem knihovnicím a učitelkám, které s námi na projektu spolupracují.

ALICE KOŠKOVÁ > koskova@npkk.cz
Foto archiv NPCK

JAK NA LITERÁRNÍ SOUTĚŽ V KNIHOVNĚ

Když jsme v roce 1991 vyhlášovali první ročník Literární Šumavy, soutěže pro začínající autory, ani jsme nedoufali, že se soutěž udrží celých dvacet let (a navíc, že se bude připravovat i ročník jedenačtyřicetý). Ale co vlastně úspěšné pořádání takovéto soutěže obnáší, co se nám osvědčilo a co jsme museli během let změnit?

V propozicích každé soutěže je nutno stanovit věkovou kategorii, pro kterou je určena, a případně téma, které se má v příspěvcích objevit. My jsme se rozhodli věkovou kategorií horní hranici neomezovat, abychom vyplnili jistou mezeru, která v této oblasti panovala. Většina soutěží je totiž spíše pro mladé autory. Zájemci starší 30 let (a hlavně senioři) nemají tak možnost svoje práce uplatnit, předložit odborníkům k posouzení. Tento předpoklad se nám v praxi opravdu potvrdil.

Co se tématu týče, chtěli jsme především poukázat na náš region jako věčný zdroj inspirace. Během let jsme pak téma uvolnili, ale za příspěvky o Šumavě a Pošumaví se stále uděluje zvláštní cena.

K určité změně došlo i v oddělení jednotlivých literárních útvarů. Původně se soutěžilo v kategorii *próza, poezie a publicistika*. Později jsme od publicistiky upustili, protože se scházelo poměrně méně příspěvků. Na závěrečném semináři k zatím poslednímu ročníku byla tato otázka opět otevřena, neboť řada příspěvků měla určitý charakter publicistiky, avšak většina těchto děl je na pomezí fikce a skutečnosti, tudíž pravděpodobně zůstanou stále jen dvě kategorie.

Pro každou soutěž je dobré získat významné patřonky. Např. zřizovatele knihovny, Obec spisovatelů, významná média i sponzory. Za těchto podmínek je daleko snazší propagace celé soutěže i získání věcných darů pro oceněné autory.

Pro propagaci se musí využít všechny možnosti, které máme k dispozici. Web knihovny, profesní internetové konference atd. Dobře graficky zpracované letáky je nutné umístit na všechna vhodná místa. V propozicích musejí být jasně stanoveny podmínky soutěže: již zmiňované téma a věková kategorie, dále, zda je soutěž anonymní, či ne, případně další podmínky (v naší soutěži například musí být všechny práce původní, dosud nikde nepubliko-

vané). Dále organizace a vyhodnocení soutěže – formát a rozsah textu, adresa poštovní i e-mail, kalendář soutěže. Nesmí se zapomenout na žádost o písemný souhlas se zařazením osobních údajů do databáze soutěžících a s případným zveřejněním textu.

Důležitým faktorem je také složení literární poroty, která práce hodnotí. Je potřeba, aby v ní byli opravdoví odborníci, pokud možno známé osobnosti z literárního světa.

Celá soutěž zpravidla končí závěrečným seminářem. Do Klatov zveme všechny autory, i ty, kteří nejsou oceněni. Program semináře musí svým obsahem nalákat autory i ze vzdálenějších míst. Je potřeba věnovat dostatek času pro diskusi s literární porotou. Tento seminář byl i soutěžícími hodnocen velmi kladně, neboť někteří poukázali na to, že ve většině dalších soutěží, do kterých přispívají, nemají možnost se s porotci setkat a prodiskutovat s nimi jejich výhrady ke své práci, v některých případech dokonce ani neví, kdo vítěze vybírá. Poukázáno bylo i na to, že ukázky ze všech prací četla profesionálka, zatímco jinde čtou ukázky sami autoři, přičemž řada z nich díky trémě hodnotu svých děl prudce snížila.

Důležitou součástí literární soutěže je možnost vytištění sborníku vítězných prací. Je to velká motivace pro autory, vidět svoji tvorbu v knižní podobě. Pokud se podaří alespoň nejzdařilejší práce předat k vytištění do dalších periodik a publikací, je to velké uznání nejen pro samotné autory, ale i pro organizátory soutěže.

Věříme, že právě díky výše zmíněným zásadám a tomu, že se snažíme vyjít vstříc přispěvatelům a vyslyšet i jejich názory a zkušenosti z podobných soutěží, jsme mohli loni jubilejní ročník uspořádat. Jak dopadl, si můžete přečíst v dalším příspěvku. Doufáme, že začínajících autorů neubude a budou dál oběhovat svými příspěvky nejen naši soutěž.

V roce 2010 zorganizovala Městská knihovna Klatovy již dvacátý ročník soutěže pro neprofesionální literáty Literární Šumava 2010. Soutěžilo se v kategoriích *próza a poezie*, přičemž zvlášť byli hodnoceni mladší autoři (do 25 let) a autoři, kteří již tento věk přesáhli. Autory hodnotila komise ve složení Mgr. Karel Mráz, bývalý starosta Klatov, Petra Hynčíková, vedoucí redakce kultury Českého rozhlasu Plzeň, a básník Petr Skarlant. Porotě pak předsedala Mgr. Helena Šlesingerová, ředitelka Knihovny města Plzně a zakladatelka Asonklubu, sdružení mladých a nezavedených literátů. Ukázky ze zaslaných příspěvků přednesla kulturní publicistka ČRo Plzeň Petra Kosová.

V loňském roce se soutěže zúčastnilo celkem třicet autorů. Někteří se zapojili do obou kategorií, takže bylo do soutěže zařazeno 38 příspěvků. Bohužel, stejně jako v předcházejících letech, i loni přicházela díla i po uzávěrce soutěže; takové příspěvky samozřejmě již nemohly být zařazeny. Závěrečný seminář, při němž byly vyhlášeny výsledky a autoři měli možnost zkonzultovat svá díla s porotou, pak proběhl v rámci Týdne knihoven v sobotu 9. října ve společenském sále knihovny a zúčastnilo se jej přibližně 50 lidí.

Pokud se pokusíme o malý statistický přehled loňské Literární Šumavy, zjistíme, že se zúčastnilo 11 mužů a 19 žen. Muži přitom zaslali 14 příspěvků, ženy 24. Z hlediska věkových kategorií byl poměr takřka totožný, autorů nad touto věkovou hranicí se sešlo 19 (25 příspěvků). Věkový rozdíl mezi nejmladším a nejstarším autorem (alespoň u těch, kteří uvedli jméno) byl rovných 60 let – nejmladší autorce bylo 17, nejstaršímu účastníkovi 77 let.

Přestože byl počet autorů výrazně nižší, než kolik je dlouholetý průměr (v některých letech se účastnilo i více než sto začínajících literátů), členové komise zdůraznili, že úroveň soutěže rozhodně neklesla. Karel Mráz při závěrečném hodnocení ročníku poukázal na to, že výrazně ubylo vysloveně amatérských prací, neboť současní soutěžící se již své práci věnují zodpovědně, se svými díly pracují delší dobu a před odesláním do soutěže se je snaží doladit. Petra Hynčíková pak ještě dodala, že v tomto ročníku znatelně převládají díla vycházející ze života a zabývající se i jeho někdy opomíjenými otázkami. V dílech se tak například objevil vztah přes internet, vzpomínky dítěte na rozpad manželství rodičů a pá-

Literární Šumava 2010

Foto Karel Víták

trání po ztracené matce. Účastníci „na oplátku“ kladně hodnotili profesionální přístup poroty, organizační zajištění soutěže, možnost diskuse s posuzovateli o dobrých či méně dobrých stránkách svých děl i hudební vystoupení, o které se postaral klatovský vokálně instrumentální soubor Zebedeus.

A tak byl 20. ročník Literární Šumavy završen. Nezbyvá než poblahopřát vítězům a těm, kteří nebyli tentokrát oceněni, popřát sílu v psaní vytrvat a na literaturu nezanevřít. Vždyť možná v jiných letech, v konkurenci jiných děl, by slavil úspěch zase někdo jiný. A na závěr ještě seznam autorů ohodnocených v roce 2010.

Poezie do 25 let

Čestné uznání – Hana Karolína Kobulejová

Poezie nad 25 let

1. místo – Břetislav Ditrych
2. místo – Štěpán Špád
3. místo – Lenka Linhartová-Hrabětová

Próza do 25 let

Čestné uznání – David Franta

Próza nad 25 let

1. místo – Radka Ketnerová
2. místo – Jana Fafejtová
3. místo – Petra Štarková

Čestné uznání – Václav Persein

Zvláštní cena za příspěvek o Šumavě

Jitka Pyšková

Cena Františka Pravdy – cena Českého rozhlasu Plzeň

Břetislav Ditrych

Fotografie ze závěrečného semináře a z vyhlášení výsledků naleznete na stránkách Městské knihovny Klatovy www.knih-kt.cz. Zároveň je možno zde stáhnout sborník vyhodnocených prací.

STANISLAV REISER > region@knih-kt.cz

DNES SE PŘEDSTAVUJE MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Moravskoslezský kraj se nachází na pomezí Moravy a Slezska v nejvýchodnější části České republiky. Na západě, východě a částečně i jihu je lemován pohorími. Pohorím s nejvyšší horou Pradědem (1492 m) je Hrubý Jeseník na západní hranici kraje. Na jihovýchodě a východě, při hranicích se Slovenskem a Polskem, se nacházejí Moravskoslezské Beskydy. Nejvyšší je Lysá hora (1323 m), známý je také Radhošť (1129 m). Jihozápadní část kraje tvoří nedotčené oblasti Nízkého Jeseníku a Oderských vrchů.

Moravskoslezský kraj vznikl současně s ostatními třinácti českými kraji 1. ledna 2001 na základě legislativy přijaté v roce 2000. Po územní změně v roce 2005 má region rozlohu 5427 km² a skládá se ze šesti dřívějších okresů (od západu Bruntál, Opava, Nový Jičín, Ostrava-město, Karviná a Frýdek-Místek). Na území kraje je pět statutárních měst, 35 měst, tři městyse a 256 obcí. Počtem obyvatel se řadí na přední místo mezi kraji ČR. K 31. 12. 2010 mělo největší město v kraji – Ostrava 311 419 obyvatel. Dalšími významnými sídly jsou podle počtu obyvatel Havířov, Karviná, Frýdek-Místek, Opava nebo Třinec.

Regionální funkce knihoven v našem kraji

JAK TO ZAČALO

Počátky regionálních funkcí v Moravskoslezském kraji byly obdobné jako všude jinde. Na základě Usnesení vlády České republiky ze dne 26. února 2001 č. 195 k zajištění regionálních funkcí veřejných knihoven¹ a po Prostějovské výzvě² nastalo období příprav, i když nikdo přesně netušil, co ho čeká, jak budou tyto činnosti dotovány, kudy budou probíhat finanční toky, které knihovny mohou získat „pověření“ starat se o menší – především obecní knihovny apod.

Specifika našeho kraje jsou dostatečně známá – říká se o nás, že jsme kraj, ve kterém jsou jen větší obce, že máme velké městské knihovny apod. Nemusí to být vždycky pravda; fakt je ale ten, že Mo-

ravskoslezský kraj má velké i malé obce, ta menší má něco přes 50 obyvatel, největší obcí je Ostrava. Moravskoslezský kraj je tvořen šesti okresy a každý z nich je jiný: odlišují se počtem obcí, počtem obyvatel, hustotou zalidnění a samozřejmě určitou „historií“ vývoje knihovnictví.

Není žádným tajemstvím, že v bývalém Severomoravském kraji (původně tvořeném deseti okresy) byl v osmdesátých letech 20. století zaveden centralizovaný systém jako určitý experiment fungování sítě knihoven, které byly propojeny vztahy nadřízenosti a podřízenosti. V rámci toho zanikla i činnost metodická, knihovny byly řízeny přímo. Centrem byly okresní knihovny, které řídily tzv. knihovny střediskové. Ty se po stránce odborné staraly o své pobočky a pracoviště.

Po rozpadu centralizovaného systému v devadesátých letech nastalo období „mírného chaosu“. Okresní knihovny postupně ukončovaly svou činnost, měnily se na knihovny městské, v některých místech našeho kraje se staly součástí kulturního střediska (např. Nový Jičín). Došlo i ke vzniku organizací, které se měly stát určitým metodickým centrem, centrem akvizice a katalogizace. Jistou dobu tak ve Frýdku-Místku fungovala ACCA, v okrese Bruntál vzniklo RKC (Regionální knihovnické centrum). Tyto organizace byly i nadále financovány z prostředků okresů. Zatímco ACCA po krátké době působení zanikla, RKC se transformovalo na oddělení zabývající se regionálními funkcemi a dále pokračuje ve své činnosti.

Část bývalých střediskových knihoven (především v okrese Frýdek-Místek, Karviná a Opava) navázala smluvní vztahy se svými bývalými pobočkami, které se staly organizačními složkami svých obcí. Alespoň v části těchto knihoven zůstala zachována odborná pomoc a spolupráce mezi knihovnami.

REGIONÁLNÍ FUNKCE

S nástupem regionálních funkcí v roce 2002 začala v knihovnách diskuse, které knihovny se stanou „pověřenými knihovnami“. Oddělení služeb knihovnám začalo vyjednávat s těmi knihovnami, které si uchovaly určitou míru spolupráce a měly zájem ve své činnosti pokračovat; na druhou stranu bylo nutné vyřešit problém okresů, kde žádná kontinuita ve spolupráci knihoven nebyla. Šlo o okresy Bruntál, Nový Jičín a část okresu Opava a Frýdek-Místek.

V okrese Bruntál vzniklo po rozpadu centralizovaného systému Regionální knihovnické centrum nikoli jako součást městské knihovny, ale zcela netypicky jako součást Muzea v Bruntále. RKC přebralo činnost okresní katalogizace. I nadále byly centrálně nakupovány a zpracovávány knihy, a to pro všechny knihovny, které o spolupráci projeví zájem. Šlo především o knihovny profesionální (Krnov, Vrbno pod Pradědem, Rýmařov a další). V těchto knihovnách po rozpadu sítě ani nevznikla pracoviště zabývající se akvizicí a zpracováním knih, neboť tuto službu plně poskytovalo RKC. Výsledkem jednání v roce 2001 bylo rozšíření čin-

nosti RKC o výkon regionálních funkcí, a to zpočátku stále pod hlavičkou Muzea v Bruntále; později bylo RKC přičleněno k Městské knihovně Bruntál.

Nejhorší situace byla v okrese Nový Jičín. Ten byl živelným rozpadem sítě knihoven snad postižen nejvíce. Okres, ve kterém je více než osmdesát knihoven, se potýkal s řadou problémů – bývalá okresní knihovna se stala součástí kulturního střediska, její financování bylo více než tristní, prostory pro činnost knihovny už zdaleka nedostačovaly. I zde proběhlo několik jednání, zprvu se zástupci města, později již s ředitelem Městského kulturního střediska a s vedoucí knihovny. Vzhledem k tomu, že činnost bývalých střediskových knihoven naprosto zanikla, bylo dohodnuto, že výkon regionálních funkcí převezme Městská knihovna v Novém Jičíně, a to pro celý region.

V okrese Opava zůstala zachována část střediskového systému, ale nepokrývala všechny knihovny. Proto se na jednání v Opavě sešli zástupci čtyř knihoven – Okresní knihovna Petra Bezruče v Opavě, Městská knihovna ve Vítkově, Místní knihovna Pavla Křížkovského Holasovice a Městská knihovna v Hradci nad Moravicí. Zde bylo dohodnuto, že se v okrese Opava stanou tyto čtyři knihovny pověřenými knihovnami a podle spádovosti si převezmou ty obecní knihovny, které zůstaly mimo systém spolupráce.

Naopak jednoduchá situace byla v okrese Karviná, kde Regionální knihovna Karviná ve spolupráci s knihovnami plynule pokračovala, a v okrese Frýdek-Místek, kde se bývalé střediskové knihovny staly knihovnami pověřenými a jen svou činnost rozšířily. Knihovny, které zůstaly „mimo“ systém, převzala Městská knihovna Frýdek-Místek.³

Zcela zvláštní situace (a to v rámci celé republiky) byla v okrese Ostrava, kde existuje jen jedna ústřední knihovna s více než dvaceti pobočkami, a tou je Knihovna města Ostravy. Zatímco v jiných krajských městech byla mezi pověřené knihovny zahrnuta i městská knihovna působící v kraji a mezi obsluhované knihovny byly zahrnuty knihovny v městských částech (např. Plzeň-jih apod.), v Ostravě to nebylo tak jednoznačné. Knihovny v okrajových částech města (bývalé tzv. integrované

ODKAZY:

- 1 Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegFce.htm>
- 2 Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/RegPro.htm>

ODKAZY:

- 3 Podrobně o této problematice pojednává práce: TREFNÁ, Ludka. *Regionální služby Městské knihovny ve Frýdku-Místku: v kontextu vývoje českého veřejného knihovnictví*. Ved. práce Zuzana Bornová. Opava: Slezská univerzita, 2005. 62 s.

obce) byly po složitém vyjednávání v rámci výkonu regionálních funkcí zahrnuty mezi knihovny obsluhované, a tím občané těchto částí města získali možnost využívat širší nabídku literatury, protože Knihovna města Ostravy se ve svých začátcích soustřeďovala především na budování výměnných fondů.

Tímto způsobem sice vznikla určitá disproportionality, kdy v Moravskoslezském kraji bylo výkonem regionálních funkcí pověřeno celkem patnáct

knihoven. Dnes pověřené knihovny obsluhují od pěti po osmdesát knihoven, na druhou stranu ale nedošlo k rušení někdy i křehkých vztahů mezi knihovnami a jejich zřizovateli. Ostatně i čas ukázal, že mít více pověřených knihoven není kontraproduktivní, ale že to může vést k užší spolupráci, bližším vztahům a také k velmi systematické péči o knihovny obsluhované.⁴

MARIE ŠEDÁ > seda@svkos.cz

ODKAZY:

- 4 Podrobně tuto situaci popisuje diplomová práce: ŠVRČINOVÁ, Pavlína. *Krajský knihovnický systém*. Ved. práce Milena Černá. Praha, 2003. 84 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

POUŽITÁ LITERATURA:

- *Národní knihovna České republiky* [online]. Praha: c2006, 03.09.2010 [cit. 2010-10-08]. Regionální funkce veřejných knihoven. Dostupné z [www: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=02_Odb/RegPro.htm>](http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=02_Odb/RegPro.htm).

REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI

Co přinesl další vývoj...

REGIONÁLNÍ FUNKCE V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI DO ROKU 2005

Výkon regionálních funkcí (RF) do roku 2005 byl jednotně koordinován Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR, financování bylo zajištěno podle *Metodického pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*¹. V článku 4 je uveden systém stanovení dotace, který je založen buď na dohodě mezi krajskou knihovnou a knihovnami pověřenými výkonem RF, nebo na metodě pevně stanoveného propočtu podle velikosti obsluhované populace a počtu obsluhovaných knihoven.

Se změnou rozpočtového určení daní a některých výnosů, a s tím i převedení financování z gesce MK ČR na jednotlivé kraje došlo v Moravskoslezském kraji (MSK) k jistým změnám, které se dotýkaly i financování výkonů RF. V té době byla v kraji stále nedořešena otázka dotace pro Knihovnu města Ostravy, která získávala finanční částku

propočtenou pouze z počtu obsluhovaných poboček v okrajových částech města.

ZÁSADY ZAJIŠTĚNÍ VÝKONU RF V NAŠEM KRAJI

Koncem roku 2005 byly vydány *Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji*, kde bylo uvedeno i přelomové řešení financování – zohlednění valorizace a inflace. Bohužel nikdy nedošlo k plnému navýšení podle těchto změn, přesto k mírnému navýšování dotace docházelo. Tento problematický článek *Zásad* vedl k jejich změně, kterou schválilo zastupitelstvo Moravskoslezského kraje s platností od 22. 11. 2007 svým usnesením č. 20/1781.

Ke změnám v *Zásadách* došlo na žádost poskytovatele dotace. Jejich definitivní podoba vznikla po několika jednáních zástupců oddělení cestovního ruchu a kultury MSK a zástupců Moravskoslezské vědecké knihovny a pověřených knihoven. Změny se dotkly především rozdělování dotace,

specifikace jednotlivých regionálních činností a bližší charakteristiky uznatelných nákladů.

Nové *Zásady* přinesly i revoluční změnu přepočtu dotace:² byla vyřešena otázka velkých sídel a do počtu obsluhované populace je každoročně zahrnuto maximálně 40 000 obyvatel (jde o města Ostrava, Karviná, Frýdek-Místek, Opava a Havířov). Do počtu obsluhovaných knihoven jsou již započítávány všechny knihovny, a také i jejich pobočky.

K dobrému a vyváženému výkonu regionálních funkcí je bezpochyby nutné plynulé financování. Prostředky pro pověřené knihovny byly v průběhu let průběžně navýšovány. Na rozdíl od jiných krajů nedošlo k poklesu dotace, ale v podstatě nikdy nešlo o navýšení, které by respektovalo valorizaci mezd a meziroční inflaci.

Výkon regionálních funkcí se stal nedílnou součástí působení knihoven v celé České republice. Bez této podpory by knihovny především v malých obcích zůstaly bez odborného vedení, což by se jistě negativně odrazilo na uspokojování informačních a kulturních potřeb občanů.

VÝZNAMNÉ ETAPY V PRAXI VEŘEJNÝCH KNIHOVEN PO ROCE 2002

Ohlédneme-li se zpět až k roku 2002, můžeme konstatovat, že za těch několik let se v knihovnách udělal neuvěřitelný kus práce. Zavedení regionálních funkcí přes evidenci knihoven, jejich internetizaci, zavedení standardů a projektu Benchmarking až po snahu o systematické vzdělávání jsou jedněmi z řady mnoha činností, které provázejí práci knihoven. Následující přehled ukazuje, co se v knihovnách (nejen v MSK) v posledních několika letech událo:

2002	Program podpory výkonu RF Registrace knihoven v databázi MK ČR Internetizace knihoven
2003	Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF Atest knihoven pověřených výkonem RF
2005	Změna poskytovatele dotace na výkon RF Standardizace knihovnických a informačních služeb (VKIS)

ODKAZY:

- 2 Blíže článek VII. Dostupné z: <<http://www.svkos.cz/sluzby-pro-knihovny/dokumenty-ke-stazeni/>>

PIK – Projekt internetizace knihoven Webové stránky knihoven pomocí šablon Projekt Benchmarking knihoven Statistika Kult (MK) 12-01 pouze elektronicky	
2006	Souborný katalog ČR – spolupráce pověřených knihoven
2007	Zavádění automatizovaných regionálních knihovnických systémů
2010	Projekt vzdělávání UZS (Unie zaměstnavatelských svazů)

ZÁVĚREM

Můžeme konstatovat, že jednoznačně došlo k rozvoji služeb. Prohloubilo se sdílení informačních zdrojů, knihovny se zapojily do budování souborných elektronických katalogů, ať už na úrovni regionální či celostátní. Převody katalogizačních záznamů do elektronické podoby zpravidla navazovaly na provádění revizí fondu a byly umožněny díky regionálním funkcím. Vzhledem k tomu, že současně byly do knihoven umístěny veřejné internetové stanice a knihovny vytvářely webové stránky, došlo k výraznému zlepšení knihovnických služeb. Informace o fondech a službách mnoha knihoven lze nyní získat velmi rychle, v krajském měřítku však tato činnost není zdaleka ukončena.

V mnohých knihovnách byly zahájeny práce s digitalizovanými dokumenty, rozvíjejí se komunitní aktivity. Respektování mezinárodních standardů při zpracování literatury i při digitalizaci, sdílená tvorba i využívání databází a další činnosti s sebou přinášejí stoupající náročnost knihovnické profese. Celoživotní vzdělávání knihovníků se tak stává zcela nezbytnou a nesmírně potřebnou složkou nejen regionálních funkcí.

Regionální funkce vytvářejí základ pro komunikaci mezi knihovnami, kooperaci činností, poradenskou, konzultační činnost. Díky spolupráci a podchycení všech knihoven poskytujících VKIS se na území Moravskoslezského kraje vytvořila opět fungující síť knihoven, která napomáhá ke zvýšení a zkvalitnění výkonů knihoven, umožňuje občanům rovný přístup k jejich službám a pomáhá naplňovat standard veřejných knihovnických a informačních služeb.

MARIE ŠEDÁ > seda@svkos.cz

ODKAZY:

- 1 Dostupné z: <<http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>>

Regionální funkce knihoven na Novojičínsku

Regionální knihovnické služby na Novojičínsku navazují na poměrně dlouhou tradici, neboť vzájemná spolupráce veřejných knihoven a metodická a odborná pomoc ústřední knihovny ostatním veřejným knihovnám se datuje od 60. let 20. století. Knihovny za dobu své existence prošly dlouhou cestou. Také vývoj regionálních služeb knihoven v regionu Nový Jičín prošel v návaznosti na jednotlivé etapy ve vývoji českého knihovnictví významnými změnami. Krátkým ohlédnutím do minulosti si připomeneme, z čeho a proč se vyvinula část knihovnických činností, které jsme si zvykli označovat termínem **regionální funkce (RF)**¹.

Z HISTORIE KOOPERACE KNIHOVEN

V okrese Nový Jičín se započalo s budováním **systému střediskových knihoven**² v roce 1965. Pro střediskové knihovny to znamenalo zajišťovat pro malé místní knihovny s dobrovolným pracovníkem odbornou a metodickou pomoc. Kromě toho soustřeďovaly ze všech spolupracujících knihoven finanční prostředky, za které nakupovaly knihy, časopisy a především zajišťovaly formou výměnných souborů pravidelné doplňování knihovních fondů neprofesionálních knihoven větším množstvím i širším spektrem titulů, než mohly tyto knihovny získat za omezené prostředky jednotlivých obcí. V okrese Nový Jičín bylo postupně vytvořeno devět středisek s celkem 93 knihovnami. Okresní knihovna v Novém Jičíně pracovala jako středisková od roku 1968 a obsluhovala 28 poboček. Postupná profesionalizace knihoven ve vesnicích, která se v systému střediskových knihoven vytvářela, jistě k vyrovnání rozdílů mezi městem a vesnicí přispěla.

ODKAZY:

- 1 Termín podle TDKIV zpracován jako: „regionální funkce, jejichž plněním krajská knihovna smluvně pověřil některé ze základních knihoven kraje. Jsou jimi především konzultační a poradenské služby, centrální nákup a zpracování knihovních fondů, budování výměnných fondů knihovních dokumentů a poskytování výměnných souborů, vzdělávání knihovníků apod.“
- 2 Termín podle TDKIV zpracován jako: „systém místních lidových (obecních) knihoven soustředěných (přidružených) podle územní spádovosti ke knihovně s profesionálními zaměstnanci v tzv. střediskové obci“.
- 3 Termín podle TDKIV zpracován jako: „systém knihoven na vymezeném území se stejnými funkcemi, činnostmi a službami, z nichž některé jsou soustředěny do jediné centrální knihovny“.

Dětské oddělení Městské knihovny Nový Jičín

Foto archiv knihovny

Výsledky činnosti knihoven z období 1965 až 1976 byly hodnoceny velmi kladně a ze zkušeností a poznatků z tehdejšího Severomoravského kraje se vycházelo při přípravné fázi experimentu s centralizací řízení knihoven na úrovni okresu. Tento **systém centralizace knihoven**³ byl experimentálně realizován v okresech Bruntál a Nový Jičín. Funkci ústřední knihovny kooperačního systému v tomto případě plnila Okresní knihovna v Novém Jičíně, systematicky a dlouhodobě budovaná jako odborné centrum knihovnických, bibliografických a informačních služeb všech veřejných knihoven v okrese. Realizace experimentu měla zabezpečit především důsledné uplatnění vedoucí funkce okresní knihovny jako jediného řídicího orgánu knihovnictví v okrese.

Centralizovaný systém na Novojičínsku v čele s Okresní knihovnou v Novém Jičíně zaznamenal po roce 1989 citelný útlum regionálních funkcí a finanční prostředky, které byly dříve vynaložené na činnost veřejných knihoven, byly využívány na zcela jiné účely. Okres Nový Jičín patřil mezi první okresy severní Moravy, ve kterých došlo v letech 1992 až 1993 k úplné delimitaci knihoven. Transformace Okresní knihovny v Novém Jičíně byla realizována formou „změny okresní knihovny na městskou knihovnu“. Došlo ke spojení s jinou kulturní institucí zřízenou městským úřadem a stala se oddělením Městského kulturního střediska

Nový Jičín. Negativním důsledkem transformace se ukázalo omezení regionálních funkcí. Vazby mezi veřejnými knihovnami v malých obcích byly buď úplně zrušeny, nebo byly zachovány v částečné míře.

Okresní úřad v Novém Jičíně, jako příslušný orgán státní správy na úseku knihovnictví, byl však povinen základní regionální funkce zabezpečit. Ty mohly být účinně realizovány pouze v případě, že je okresní úřad dostatečně finančně zajistil. Byl vypracován „**Program knihovnictví v okrese Nový Jičín**“, jehož cílem bylo zachování kontinuity vývoje zřízených veřejných knihoven v okrese a udržení dosavadní odborné úrovně knihovnických a informačních služeb pro občany všech věkových kategorií, a to do vzniku nového státoprávního uspořádání, kdy se předpokládalo, že zemský či regionální rozpočet bude přispívat na výkon těchto funkcí, které budou mít širší než pouze obecní charakter. Vymezení těchto funkcí vycházelo z možnosti rozpočtu okresního úřadu, proto byly stanoveny jen ty „nejzákladnější regionální funkce knihoven“. Knihovnictví v okrese Nový Jičín pokračovalo kombinací dvou variant knihovnického kooperačního systému – systému střediskového a samostatných knihoven měst a obcí, které zůstaly bez jakéhokoli metodického vedení a jejichž odborná knihovnická úroveň se snižovala; případně byly knihovny v obci úplně zrušeny.⁴

REGIONÁLNÍ FUNKCE V SOUČASNOSTI

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)⁵ odstranil několikaleté obavy z definitivního zániku regionálních funkcí a nově vymezil prostor pro poskytování knihovnických a informačních služeb občanům. Jejich fungování je zajištěno systémem regionálních funkcí, které jsou specifikovány v § 2 knihovního zákona.

Regionální funkce knihoven vycházejí z účelové dělby práce a koordinace odborných činností knihoven. Jsou obdobou knihovních služeb posky-

tovaných bývalými střediskovými systémy, které se v praxi osvědčily. Zaručují občanům dostupnost knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky a přispívají k vyrovnání rozdílů v kvalitě těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí.

Městské kulturní středisko Nový Jičín prostřednictvím svého oddělení Městské knihovny v Novém Jičíně začalo od roku 2002 vykonávat regionální funkce pro všechny veřejné knihovny Novojičínska. Krajská knihovna vybrala právě Městskou knihovnu v Novém Jičíně, protože již v minulosti zabezpečovala knihovnické činnosti v okresním centralizovaném systému a především splňovala kritéria (atest) pro vykonávání RF. Další významnou změnou v roce 2002 bylo stěhování do zrekonstruovaných prostor historické vily v centru města.⁶ Dříve, než mohla začít pověřená knihovna regionální funkce vykonávat, bylo nutné provést systematickou přípravu: „zmapovat“ všechny obsluhované knihovny a ověřit stav úrovně poskytovaných knihovnických a informačních služeb. Jejich očekávaná klesající úroveň a úpadek se hlavně v malých knihovnách potvrdil.

V souladu s Metodickým pokynem MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky⁷ poskytuje Městská knihovna v Novém Jičíně především sedm služeb, uvedených v příloze metodického pokynu, které jsou standardizované, aby byl zajištěn pokud možno rovnoměrný výkon RF.

TVORBA VÝMĚNNÝCH KNIHOVNÍCH FONDŮ, JEJICH CÍRKULACE A DISTRIBUCE

Položíme-li si otázku, které regionální funkce se u obsluhovaných knihoven a jejich čtenářů těší na Novojičínsku největší oblibě, jde jednoznačně o **budování a cirkulaci výměnného knihovního fondu**. Troufám si říci, že je to jeden z nejdůležitějších cílů a priorit RF. Je to služba, kterou knihovny obcí nejvíce postrádaly po transformaci okresních knihovních systémů a po následném ne-

ODKAZY:

- 4 Podrobně tuto situaci popisuje diplomová práce: DOMORÁKOVÁ, Renáta. Kooperace veřejných knihoven na Novojičínsku od roku 1960 do současnosti. Ved. práce Libuše Foberové. Opava: Slezská univerzita, 2007. 70 s.
- 5 Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm>
- 6 Knihovna nyní sídlí v budově původně patřící Ferdinandu Czeicznorovi, který vilu odkázal městu Nový Jičín. Více na: <<http://www.knihovnanj.cz/historie.html>>
- 7 Dostupné z: <<http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>>

Lašský Betlém a knihovny v jeho okolí aneb Regionální funkce v povodí řeky Ondřejnice

dotatku finančních prostředků na potřebný růst knihovních fondů, a na kterou byly v systému střediskových knihoven navykly. Cílem této služby je zajištění kvalitních, aktuálních a odborně zpracovaných knihovních fondů a jejich efektivní využití v obsluhovaných knihovnách. Tato knihovnická služba zahrnuje akvizici, katalogizaci a technickou úpravu výměnného fondu, tvorbu výměnných souborů, jejich distribuci do jednotlivých knihoven a evidenci pohybu výměnného fondu.

Počet obsluhovaných knihoven, výše částky na nákup výměnného fondu (VF) a počet nakoupených knihovních jednotek z dotace MSK na výkon RF v Městském kulturním středisku Nový Jičín v letech 2005–2009

Rok	Počet knihoven	Částka na VF	Počet k. j.
2005	78	601 896 Kč	4 295
2006	78	602 897 Kč	3 516
2007	78	600 010 Kč	3 398
2008	81	605 854 Kč	3 442
2009	82	495 416 Kč	3 042

Budování výměnných fondů a jejich cirkulace je jednou z velmi časově i finančně náročných regionálních služeb pověřené knihovny. Výměnný fond se stává pro obsluhované knihovny významným doplňkem vlastního nákupu z prostředků obcí. Znamenáváme však i případy, že v některých malých knihovnách se stává jediným zdrojem doplňování knihovního fondu. Všechny nakoupené knihy jsou majetkem Městského kulturního střediska Nový Jičín, obsluhovaným knihovnám jsou dočasně poskytovány ve výměnných souborech. Po absolvování cirkulačního cyklu zůstávají natrvalo v knihovně, kde byla cirkulace ukončena.

HODNOCENÍ REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ

Po osmi letech zajišťování regionální knihovnické činnosti na Novojičínsku lze říci, že jsou naplňovány všechny stanovené cíle regionálních funkcí. Snahou je rovněž efektivní a ekonomické využívání přidělených veřejných finančních prostředků zabezpečením

účelné dělby práce a koordinací odborných činností. Ve srovnání s obdobím před rokem 2002 je systém regionálních funkcí knihoven charakteristický jistým ustálením vykazovaných hodnot výkonů.

Významného ocenění se dostalo Městskému kulturnímu středisku Nový Jičín po dvou letech poskytování RF, kdy byla městská knihovna nominována na udělení ceny Knihovna roku 2004 v kategorii významný počin: „*Zpřístupnění nového sídla veřejných knihovnických a informačních služeb regionu Novojičínska; obnova a rozvoj regionálních funkcí na Novojičínsku*“.

Aby spolupráce knihoven v našem regionu nadále pokračovala a statistika výkonů RF ještě narůstala, je velmi důležitá jejich propagace, kterou se oslovují cílové skupiny – zřizovatelé, uživatelé knihoven stávající i potenciální, knihovníci i spolupracující subjekty.

Dá se říci, že bez dostatečné finanční saturace na výkon regionálních funkcí, odborného vzdělávání pracovníků knihoven, podpůrných programů a dalších aktivit by knihovny na Novojičínsku nebyly ve svých výkonech na takové úrovni, která garantuje kvalitní poskytování knihovnických a informačních služeb.

ZÁVĚREM

Konkrétní případ regionálních funkcí na Novojičínsku ukazuje, jak jsou důležité vzájemné kooperační vztahy mezi knihovnami a také, že žádná knihovna, která pracuje izolovaně, není schopna uspokojit stále se rozšiřující spektrum uživatelských potřeb. Regionální kooperační systémy umožňují účelnou dělbu práce a efektivní využití finančních prostředků, neboť jednou investovaná částka je mnohonásobně využita spolupracujícími knihovnami. Mají mimořádný význam pro fungování knihoven v malých obcích, kde garantují průběžnou aktualizaci knihovního fondu a udržení odborného standardu knihoven.

RENÁTA DOMORÁKOVÁ

renata.domorakova@knihovnanj.cz

Jak už bylo uvedeno dříve, v Moravskoslezském kraji je snad nejvíce knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí. Taky proč ne, když to funguje a výsledky jsou vidět. Nejvíce je to patrné v našich „mikroregionech“. Jedním z nich je i region Povodí řeky Ondřejnice.

Páteř celého regionu tvoří řeka Ondřejnice, která pramení pod horou Skalka a vtéká do řeky Odry. V roce 2000 vznikl svazek deseti obcí, který dostal název *Mikroregion obcí povodí řeky Ondřejnice*. Obce se sdružily především proto, aby si mohly navzájem pomáhat, a to ve všech oblastech. A jednou z nich je i knihovnictví.

Po roce 2002 a poté, co se **Městská knihovna v Brušperku** stala knihovnou pověřenou výkonem regionálních funkcí, se v těchto obcích mnohé změnilo. Ještě ve zmíněném roce 2002 tyto obce řešily problém „co s knihovnou?“

První obec, která se skutečně velkoryse ujala řešení problémů knihovny (především umístění, prostorové problémy, vybavenost apod.), bylo město Brušperk. S příslibem nových krásných prostor si knihovnice užily dvojího stěhování – ze svých bývalých místností (v místě tehdejší knihovny) do prozatímních prostor (uvolněných po stavebním úřadu). A potom je už v roce 2003 čekalo závěrečné stěhování do krásně zrekonstruovaných místností (nákladem čtyři miliony Kč) v historické budově městského úřadu.

Po brušperské knihovně následovaly další: v roce 2004 se stěhovaly knihovny **Sviadnov** (do nově postavené budovy obecního úřadu) a malá knihovna v místní části **Košatka** získala prostory ve zrekonstruované budově bývalé mateřské školy. Od roku 2006 knihovna v obci **Staříč** nabízí své služby v přízemí nové budovy obecního úřadu. Do zrekonstruované budovy školy se v následujícím roce přestěhovala knihovna v obci **Myslík** a v roce 2008 ve **Fryčovicích** díky přístavbě k budově základní školy obec získala najednou nejen krásnou knihovnu, ale také místo, kde děti mají možnost trávit volný čas. Fryčovická knihovna je otevře-

Městská knihovna v Brušperku

Foto Jiří Pospýš

na tak, aby žáci školy mohli do knihovny chodit i o přestávkách, počkat zde na autobus, vyhledat si to, co potřebují. A od roku 2009 má i **Krmelín** krásné nové prostory sloužící knihovně.

V regionu je celkem osm obsluhovaných knihoven – pověřenou knihovnou, jak už bylo zmíněno, je MěK Brušperk, která obsluhuje pět profesionálních knihoven, dvě neprofesionální a také dvě pobočky.

O kvalitě těchto knihoven vypovídá plnění standardu VKIS: Pověřená knihovna plní všech pět standardů, čtyři obsluhované knihovny plní čtyři standardy a po jedné knihovně plní od jednoho do tří standardů. A z toho je vidět, že knihovnám v mikroregionu Brušperk se daří.

Co možná nevíte o Brušperku

První oficiální zmínky o Brušperku jsou z roku 1269 (vydání lokační listiny olomouckým biskupem Brunem ze Schauenburka)¹. Leží mezi Ostravou, Frýdkem-Místkem a Novým Jičínem. Pro malebné prostředí se Brušperku říká Lašský Betlém. Narodil se zde spisovatel Vojtěch Martínek. Středem města vede zemská osa ☺.

Závěrem si dovoluji citovat slova starosty obce Brušperk Ing. Ivana Krupníka na adresu knihovníků: „*Patříte k těm šťastným, pro které je práce knihovnickem. Nedá se dělat jako zaměstnaní pro peníze. Vaše úloha spočívá v tom, že musíte starosty obcí informovat o svých problémech, ale zejména potřebách. Z vlastní zkušenosti vím, že se dá vyřešit spousta věcí, ale ty, o nichž starostové nevědí, nikoli.*“

MARIE ŠEDÁ » seda@svkos.cz

ODKAZY:

1 <http://www.brusperk-mesto.cz/historie/>

BIBLIOSET – portál RKK ve službách knihoven a jejich uživatelů

Regionální knihovna Karviná (RKK) je pověřená knihovna, která poskytuje dvanácti knihovnám v karvinském okrese především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, buduje výměnné fondy, zapůjčuje výměnné soubory knihovních dokumentů a další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven při poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb.

Kmenoví zaměstnanci RKK při spolupráci s externími odborníky vytvořili velmi zajímavý portál BIBLIOSET jako souhrn knihovnicko-informačních podsystémů s přidanou hodnotou. Systém využívají obsluhované knihovny v rámci regionálních funkcí, a také bezplatně ostatní zainteresované knihovny v rámci ČR.

Jedná se o tyto webové aplikace:

1. MEZIKNIHOVNÍ VÝPŮJČNÍ SYSTÉM (MVS)

Slouží ke snadnému vyhledání a on-line vypůjčení knih z fondu českých i zahraničních knihoven. Tato služba umožňuje čtenářům zapůjčit si požadovaný titul z jiné knihovny prostřednictvím své mateřské knihovny. MVS funguje na základě prohledávání on-line katalogů přístupných v síti Internet. Systém umožňuje hledat podle dvou skupin parametrů.

První skupinu tvoří vyhledávání podle autora, názvu hledaného titulu, klíčového slova, ISBN a roku vydání. Pokud je vyplněno více polí, je při vyhledávání použit logický součin.

Druhá skupina parametrů vymezuje okruh prohledávaných knihoven. V seznamu se vybere typ knihoven a pomocí položek region, kraj a stát se vymezí hledání geograficky. Po vyhledání konkrétního titulu mají knihovny registrované v systému MVS možnost odeslat elektronickou žádanku, která je doručena cílové knihovně.

Pokud příslušná knihovna zašle poštou požadovaný titul knihovně, která o něj žádala, pohybuje se čekací doba pro uživatele v rozmezí 4 až 14 dnů.

2. REŠERŠE

Databáze *Rešerše* je informační branou do obsahů naučných periodik z fondu Informačního oddělení RKK. Pracovnice tohoto oddělení zpracovávají a aktualizují údaje několikrát do měsíce. Hlavní náplní jejich práce je co nejlépe vystihnout a excerptovat odborné články z asi 100 titulů celostátních a lokálních periodik, které mohou uživatelé knihovny dále využívat ve svých odborných pracích.

Uživatelům je zpřístupněna on-line databáze rešeršních záznamů zpracovávaných v RKK od roku 1990. Přihlášený uživatel má možnost po rozkliknutí názvu článku získat úplně zobrazení záznamu, a tím další informace, kterými jsou stručná anotace článku, den, měsíc a rok vydání časopisu, strany a témata, pod kterými lze také článek najít.

3. BELETRIE

Jedná se o vícehlediskové zpracování beletrie pro čtenáře povídek, románů, novel a jiných žánrů. Databáze poskytuje pohotové informace o titulech na dané téma, a to pomocí podrobně zpracovaných věcných a formálních hledisek. Umožňuje rychlou orientaci v objemných knižních fondech. Třídění beletrie obsahuje šest hlavních hledisek, podle kterých lze každý jednotlivý titul ohodnotit a také zpětně vyhledat. Každé z hledisek je naplněno různým počtem skupin, které je podrobněji rozebírají. Zpracovatel přečteného titulu beletrie vytvoří „kód“, který se bude skládat z kombinace jednotlivých hledisek a jejich skupin.

Zpracování záznamu a anotace si všimá těchto údajů:

- Autor, překladatel, ilustrátor;
- Název, podnázev;
- Stručná a zajímavá informace o autorovi:
  - jeho proveniencí,
  - časové zařazení,
  - zařazení jeho tvorby do kontextu doby a literatury,

- význam jeho osobnosti,
- jeho působitě,
- jeho profese,
- stěžejní dílo, vyzvednout pár titulů.
- Stručná charakteristika díla;
- Výběr atraktivní ukázky;
- Určení tematických hesel podle třídění.

4. KUSTOD

Kustod neboli správce umožňuje formou tzv. „domácí knihovničky“ spravovat fond privátních nebo administrativních knihoven s podmínkou připojení k internetu. Data jsou uložena na serveru RKK, která garantuje jejich profesionální údržbu.

Zadáním ISBN knihy jsou do systému vloženy informace o knize – autor, název, údaje o obsahu. Tyto údaje lze také vložit nebo upravit ručně. Uživatelé je umožněno vložení výpůjčních údajů k titulu (uživatel, jenž výpůjčku provedl, datum vrácení knihy, automatická e-mailová urgence vrácení titulu). Tituly je možné členit do kategorií podle tématu titulu (např. ekonomika, beletrie apod.) a zasílat upozornění uživatelům systému.

5. WWW – STRÁNKY PRO KNIHOVNY

– VIZ TĚŽ KNIHOVNA.INFO

Knihovnám, které mají zájem, nabízíme zhotovení webových stránek podle jejich výběru z nabídky devíti vzorů včetně webhostingových služeb a správy vybrané domény. Vzory stránek je možno zhlédnout na adrese <http://www.knihovna.info>. Stránky mohou být vystaveny po domluvě buď zdarma na doméně třetího řádu knihovna.info (např. www.knihovnaXYZ.knihovna.info), nebo na vlastní zakoupené doméně. Aktualizace obsahu webových stránek je uživatelům umožněna prostřednictvím webového rozhraní. V současnosti je v systému registrováno 395 knihoven z ČR.

6. ELEKTRONICKÝ BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA

Elektronický biografický slovník Těšínského Slezska (dále jen EBSTS) je fulltextovou databází osobností, které se narodily nebo působily na území Těšínského Slezska, obsahuje více než 5746 hesel a svým obsahem převyšuje kterýkoli doposud vydaný biografický slovník Těšínského Slezska. Tato databáze byla zpracována polskou vědeckou a studijní knihovnou v Těšíně (Książnica Cieszyńska) a RKK převedla některé údaje do češtiny.

O zařazení osobností do tohoto systému nerozhodovala národnost, náboženské vyznání nebo politický postoj jednotlivých osob, ale význam jejich práce pro region Těšínského Slezska pojetého v jeho nejširších historických kontextech. Důvodem budování počítačové databáze osobností, které ovlivnily historii i současnost regionu a měly vliv na jeho rozvoj, byla potřeba vyhledat a uspořádat biografické materiály, které jsou rozptýleny ve velkém množství publikací.

V elektronickém slovníku je možno hledat podle různých hledisek: podle příjmení nebo pseudonymu dané osoby, podle roku narození nebo úmrtí, místa, kde osobnost působila, podle profese nebo druhu činnosti, kterou vykonávala, a také podle názvu instituce, ve které působila.

7. POKLADNA

Aplikace *Pokladna* je cennou pomůckou pro statistickou evidenci využívání internetu a pro účtování provozu internetových služeb. Umožňuje zařazení uživatelů Počítačů Internetové Aplikace Pokladny (dále jen PIAP) do jednotlivých skupin podle tarifikace ceny za používání internetu za hodinu. Přidaná hodnota systému spočívá v jednoduché identifikaci uživatelů např. podle čárového kódu čtenářského průkazu, jednoduchou statistickou evidencí využívání internetu, účtování provozu internetu a také možnost stanovení poplatku podle časového intervalu.

Využití jednotlivých databází –

Statistika přístupů modulů Bibliosetu za období 1. 1. – 30. 9. 2010

Měsíc	Beletrie	Knihovna .info	Kustod	MVS	Rešerše	EBS
leden	22	190	20	789	1917	13
únor	19	146	43	572	2774	17
březen	19	186	59	629	3628	11
duben	28	224	19	469	2989	16
květen	79	187	26	482	2935	5
červen	75	189	12	345	2429	8
červenec	70	142	22	282	1693	15
srpen	72	92	11	287	1700	17
září	104	108	23	422	1838	7
Celkem	488	1 464	235	4 277	21 903	109

HALINA MOLINOVÁ > hmolin@rkk.cz

SOUČASNÉ ON-LINE AKTIVITY NOVOZÉLANDSKÉHO KNIHOVNICTVÍ

Nový Zéland... Co vás první napadne při vyřčení názvu této země? Ostrovní krajina na opačné straně světa? Impozantní příroda, exotika, místo pro vysněnou dovolenou? Místo Pána prstenů a poskakujících hobitů? Maorská kultura? Ptáci kiwi? Samé moře? Samé ovce? A co třeba moderně vybavené knihovny, vzdělaný personál nebo kvalitní knihovnické on-line služby, které se dostaly do povědomí oborové i laické veřejnosti na celém světě? Myslím, že nejsem daleko od pravdy, když budu tvrdit, že pro většinu čtenářů tohoto článku je novozélandské knihovnictví stále poměrně velkou neznámou. Pokusím se to nyní změnit.

Ano, snad máte pravdu – turismus, nejtvrďší devisa této země. Nový Zéland, nebo chcete-li v maorštině Aotearoa (Země dlouhého bílého mraku), je především považován za zemi, kam se z celého světa jezdí na exotické dovolené. Pokud o takové dovolené uvažujete, mohu vám rozhodně doporučit, a snad nepohrdnete, návštěvu některé z místních knihoven. Je jedno, jestli vám přijde do cesty malá knihovnička v nějaké vesničce či moderní budova ve větším městě – rozhodně tam můžete načerpat cennou inspiraci od protinožců. A pro ty, kteří sem nemohou z nejrůznějších důvodů zamířit a osobně zjistit, jak na tom novozélandské knihovny jsou, se kromě přečtení tohoto článku nabízí klikání myši a surfování po internetu.

S inspiracemi v knihovnách je to ale někdy složitě. Novozélandčané je samozřejmě rádi vyhledávají a snaží se moderní trendy ve svých knihovnách uplatnit. V zemi s relativně nízkou populací blížící se hranici 4,5 milionu obyvatel může být však někdy problematické nové tendence prosadit – především z ekonomických důvodů. Zrovna nedávno zde knihovnické instituce „křičovala“ delegace z jedné nizozemské veřejné knihovny – z města Delftu. Výsledek byl velice pozitivní, návštěva si vysloužila velký aplaus pro svůj nevšední přístup k designu a prosazení unikátních prvků do vlastní veřejné knihovny. Manažeři zdejších veřejných knihoven si určitě z jejich prezentace odnesli to podstatné a já osobně se těším, že i v „mé“ knihovně uvidím něco, co sem přitáhne velký počet návštěvníků. Nelson, ve kterém žiji, je turistickým

centrem, přístavním městem, v krajině položeným doslova na dosah tří národních parků – a právě turisté proudící sem nejenom v hlavní sezóně tvoří velkou část návštěvníků knihovny.

Nový Zéland má mladou knihovnickou historii, jejíž počátky se datují kolem poloviny 19. století. Když tenkrát evropští přistěhovalci připluli v několika emigračních vlnách na Nový Zéland, přivezli s sebou také evropský koncept knihoven a především své knihy, které se následně staly stavebními kameny prvních komunitních knihoven. První takové knihovny vznikaly v důležitých přístavních městech – ve Wellingtonu (dnes hlavní město), Aucklandu a dnes spíše provinčním Nelsonu. Byla to pro tehdejší knihovníky skutečná výzva – čekal je informační střet s pro ně neznámou maorskou kulturou. Kulturou zásadně orální a vizuální, vyjadřovanou artefakty, řezbami, malbami a jinými vizuálními elementy či slovně – například bájemi a legendami. Jejich úkolem bylo naučit maorské obyvatelstvo číst a psát. Z pohledu knihoven se

však až do osmdesátých let minulého století spíše jen debatovalo o tom, jak knihovnické služby více přiblížit maorské populaci. Tehdejší knihovníkům možná poněkud paradoxně pomohlo to, že koncem 19. století již na Novém Zélandu žilo více přistěhovalců než maorského obyvatelstva.

Z historie se místní odborníci určitě poučili, jaký je však současný virtuální svět místních knihoven?

KNIHOVNÍ SYSTÉMY

Velké množství novozélandských veřejných knihoven používá systémy společnosti SirsiDynix. Nejrozšířenějším je Horizon, který se však technicky již nevyvíjí a v příštích letech bude ukončena jeho technická podpora. Bude tak záležet na managementu knihoven, jakým směrem chce v této oblasti směřovat. Např. Městská knihovna ve Wellingtonu používá jako první na Novém Zélandu systém TLC Carl. Voyager of Endeavoru je implementován ve větších akademických knihovnách a také v Národní knihovně. Zde v Nelsonu je předpoklad, že dojde k propojení jednoho sdíleného systému v regionu – což bude mít velké výhody pro uživatele všech regionálních knihoven.

Ekonomika zde hraje podstatnou roli a trendem se zdá být formování konsorcií za účelem implementace sdíleného knihovního systému a podobné výpůjční politiky v knihovnách stejného regionu.

VÝBĚR Z VÝZNAMNÝCH ON-LINE PROJEKTŮ

APNK – The Aotearoa People's Network Kaharoa – Internet do knihoven (2007)

Tato vládní iniciativa hrazena ze státního rozpočtu umožňuje všem uživatelům a návštěvníkům knihoven využívat zdarma vysokorychlostní přístup k internetu, včetně možností tisku dokumentů a skenování. V současné době je do této iniciativy zapojeno 120 knihoven. Volitelnou součástí je Wi-Fi připojení v knihovnách, které je hrazeno z rozpočtu knihoven, resp. obecních úřadů. Vizí iniciativy APNK je dosažení dostupnosti, důvěry v bezpečnost internetu a zpřístupnění kvalitního obsahu uživatelům. Popularita počítačů APNK v knihovnách rozhodně roste.

Typický APNK počítač obsahuje poměrně velké množství oblíbených programů (MS Office, progra-

my na zpracování fotografií, vypalovací programy apod.), sluchátka s mikrofonom a webovou kameru.

Ze statistik APNK (leden 2011): zapojeno je 120 knihoven, 39 městských úřadů, 571 počítačů, 99 Wi-Fi hotspotů, 15 digitalizačních stanic.

Statistiky přístupů uživatelů jsou veřejně dostupné na www.aotearoapeoplesnetwork.org.

Přestože si knihovny přejí, aby uživatelé APNK navštěvovali jejich databáze a katalogy, snad nemůže být žádným překvapením, že žebříčkům návštěvnosti vévodí trojice internetových gigantů – Youtube.com, Facebook.com a Google.com, následovaná Hotmail.com nebo Msn.com.

Mobilní katalogy

S možností existence Wi-Fi bezplatného připojení (myšleno pro koncové uživatele) v prostředí knihoven se nabízí těmto institucím unikátní příležitost k rozvoji a implementaci mobilních aplikací. Základem mobilních služeb je určitě verze katalogu pro mobilní telefony, která uživatelům umožní plnohodnotně vyhledávat a správu svého konta.

Zde v Nelsonu provozujeme od počátku loňského roku katalog a dvojici databází – Proquest a EBSCO – v jejich mobilních verzích.

Library Thing pro knihovny

Tento doplňkový produkt společnosti LibraryThing.com začíná stále více obohacovat on-line katalogy knihoven. Jedná se o modulový systém, který funguje tak, že katalogové rozhraní knihovny je přes ISBN propojeno s databází librarything.com. A tak záznamy, které se nacházejí v databázi konkrétní knihovny, automaticky přebírají doplňkové bibliografické informace, které jsou dodávány početnou skupinou uživatelů librarything.com. Uživatelskou základnu tvoří zhruba milion osob. Knihovna, která si předplatí služby librarything.com, získává tagy, re-

Místní knihovna v Glenorchy (vlevo), Městská knihovna v Hamiltonu

cenze, odkazy na podobné knižní tituly a na další tituly ve stejné edici. Poměrně velkou novinkou je grafické znázornění obalů knižních titulů na virtuálním regále.

Knihovna má k dispozici statistické přehledy o návštěvnosti jednotlivých prokliků (odkazů) v konkrétních modulech (tagy, podobné tituly, recenze apod.), a snadno tak může průběžně zjišťovat jejich popularitu.

Za velice slibně vypadající on-line produkt v nabídce librarything.com pro knihovny je považována mobilní verze katalogů s názvem Library Anywhere. Produkt byl v listopadu loňského roku uveden na trh. Librarything.com tvrdí, že aplikace je funkční v 90 % knihovnických systémů, uživatel bude moci využít funkce vyhledávání (včetně brouzdání recenzemi, tagy a podobnými tituly), vkládat rezervace a zjišťovat stav svého účtu. Knihovny mají možnost vkládat důležité kontaktní informace a otevírací dobu svých poboček, odkazovat na kalendář akcí (v RSS), zpřístupňovat rychlé dotazování na informační specialisty/knihovníky či odkazovat uživatele na další stránky knihovny.

Webové stránky

Zhodnotit na malém prostoru kvalitu webových stránek novozélandských knihoven je poněkud nelehký úkol. Lze však tvrdit, že, přestože se za „srdce“ on-line knihovny obecně považuje veřejný katalog, stále více se místní knihovny zaměřují na kvalitní a aktuální obsah svých webových prezentací. Pokud je to v možnostech konkrétní knihovny a má personální kapacitu na správu webového obsahu, je to velké plus. Lze konstatovat, že stránky ovlivňují webové prvky třetích (a komerčně zaměřených) společností, jako jsou populární blogy, Facebook, Youtube, Flickr, nejrůznější widgety (malé nástroje, které si můžete vložit na svůj web, a nabídnout tak svým návštěvníkům něco navíc, nějakou užitečnou funkci, zprávu, nebo alespoň drobný žert – pozn. red.) atd. Na druhou stranu má mnoho veřejných knihoven potíže s byrokratickým posto-

jem obecních úřadů, které dbají na maximální přístupnost obsahu svých webů v rámci doporučujících standardů W3C všem vrstvám obyvatel. Webové stránky veřejných knihoven jsou často subdoménou obecního úřadu, pod který jsou zařazeny. Přestože se v oblasti přenosu dat v posledních letech událo hodně, je stále určitý počet obyvatel, kteří nemají vysokorychlostní připojení. Ať už je to z důvodu ekonomického nebo pouze není v jejich místě k dispozici pevná linka. Novozélandská krajina je v některých lokalitách velice fragmentovaná a v určitých místech nedostatečně pokryta signálem.

Výsledkem striktní politiky obecního úřadu může být snižování popularity stránek, které, ačkoliv obsahují dostatek textových informací, mohou být svou nudností a formálností uživatelsky málo atraktivní. Větší kreativní svoboda v oblasti webového obsahu určitě panuje v akademických knihovnách, mezi jejichž uživatele patří především mladší a střední generace, která od webu knihovny očekává kreativitu, nápady a moderní trendy publikování na webu.

Kontrola přístupu na webové stránky s citlivým obsahem

Pro kontrolu přístupu uživatelů na webové stránky a omezení surfování na obsahově citlivých stránkách (pornografie, násilí atd.) používají knihovny nejrůznější méně, či více sofistikované bezpečnostní nástroje. V nelsonské veřejné knihovně, kde pracuji, se používá WebMarshal v kombinaci s DeepFreeze. Žádné webové filtry nejsou stoprocentně spolehlivé, a tak se občas stane, že uživatelé mají problém buď s přístupem na populární stránky, nebo se jim podaří proklouznout na stránky, které knihovna (resp. databáze WebMarshal) nepodporuje z důvodu nevhodnosti obsahu nebo bezpečnosti.

Jak již bylo výše uvedeno, veřejné knihovny patří pod správu místních samospráv – snad proto se na bezpečnostní internetové politice nešetří.

Digitalizace

Mezi další významné projekty poslední doby patří bezesporu iniciativa „makeit.digitalnz“, která je určena uživatelům, kteří mají zájem o digitalizaci velké sbírky dokumentů. Iniciativa má své webové stránky, na kterých je velice šikovným způsobem sděleno a vysvětleno doslova krok za krokem, co je

třeba k tomu, aby se fyzický dokument stal digitálním. Výsledné projekty jsou centralizované sdíleny (web) a kvalitně zaindexovány, tzn. vyhledatelné např. podle klíčových slov nebo názvu instituce, která projekt digitalizovaného obsahu iniciovala.

Městská knihovna v New Plymouth

Facebook

O Facebooku toho bylo do této chvíle v odborném tisku napsáno již hodně, proto nemá smysl se zabírat obecnými záležitostmi. Dosažením půlmilardové uživatelské základny v červenci 2010 se Facebook dostal do kategorie on-line fenoménů poslední doby. Užítí funkcí vlastní stránky na Facebooku v novozélandských knihovnách lze zpozorovat především ve zkvalitnění odkazů na veřejné akce knihovny, při zpřístupnění fotografického nebo multimediálního obsahu komunitě „přátel“ knihovny a podpoře aktivit v odborných skupinách pro knihovníky. Populárními facebookovými aplikacemi jsou ty, které umožňují sdílení recenzí nebo doporučení na knihy, např. Books iRead nebo Bookshare, a také vyhledávací nástroje, které lze začlenit do své (knihovní) facebookové prezentace – např. World Cat search. Přesto se domnívám, že novozélandské knihovny jsou v této oblasti stále ještě ve stádiu novorozeneckém a mají co dohánět za například americkými knihovnami.

Twitter v knihovnách

Vysílání krátkých zpráv v Twitteru je zatím využíváno pouze v hrstce novozélandských veřejných knihoven (a to navíc těch s větší působností). Svůj

vlastní „twitterský“ komunikační kanál má ale Národní knihovna, což je dobrým znamením pro příznivce Twitteru s knihovnickou tematikou. Zjevně však velkou popularitu Twitter získal na posledních odborných knihovnických konferencích, kde mohlo publikum v reálném čase pomoci krátkých zpráv a komentářů diskutovat s přednášejícími.

Youtube.com

Mám pocit, že zdejší knihovny ještě plně nepochopily marketingové možnosti největšího světového webu pro videonahrávky. Přítomnost veřejných knihoven na youtube je zatím mizivá. Obávám se, že problém tkví především v kvalitním přenosu dat uvnitř novozélandské datové infrastruktury, která trpí určitými technickými neduhy, konkrétně svou pomalostí v některých lokacích.

Blogy

Tento nástroj je na tom s aktivitou místních knihoven o mnoho lépe. Řada knihoven využívá blogování k oslovení především skupin teenagerů.

ZÁVĚR

Doufám, že se mi v prostoru, který mi byl nabídnut redakcí časopisu *Čtenář*, podařilo trochu nastínit současnost novozélandského knihovnictví a konkrétně jeho on-line aktivit. Přestože jsem se soustředil především na oblast, která je mi nejbližší, tedy on-line služby knihoven, myslím, že si dokážete udělat obrázek o nejpodstatnějších oborových událostech, které se v poslední době udály v zemi, která jako první na této planetě vítá nový den. Pro ty z vás, kteří se chtějí o novozélandském knihovnictví dozvědět více, odkazuji na speciální číslo Bulletinu SKIP s názvem *Novozélandské knihovnictví*, které vyšlo v roce 2007 – případně mi napište svůj dotaz na e-mailovou adresu *Čtenáře*.

Foto archiv autora

PhDr. ALEŠ VANĚK vystudoval FF UK v Praze, obor informační studia a knihovnictví, jeho rigorózní práce se věnovala uplatnění možností elektronického obchodování v knihovnách. V letech 1998–2004 pobýval v nizozemském Den Haagu, kde se věnoval studiu holandštiny. Od roku 2005 působí na Novém Zélandu. Od počátku roku 2009 se jeho novým působištěm stal Nelson, kde nastoupil na pozici Library IT Specialist ve veřejné knihovně; předtím působil v polytechnické knihovně v Hamiltonu jako systémový knihovník. Mezi jeho mimopracovní aktivity patří především řezbářství, cestování a přírodní fotografie. Velká část jeho volného času patří synovi Denyelovi.

KNIHOVNA EDUARDA PETIŠKY V BRANDÝSE NAD LABEM – STARÉ BOLESLAVI

Eduard Petiška

Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, město resp. dvojměstí s nejdelším názvem v republice, se rozkládá na obou březích řeky Labe. Stará Boleslav je jedním z nejstarších poutních míst v Čechách spojených se svatováclavskou tradicí a mariánským kultem. Historické jádro města je od roku 1992 městskou památkovou zónou. Významné místo v historii Čech zaujímá i město Brandýs nad Labem, nejvýrazněji se do ní zapsalo za císaře Rudolfa II., který zde často pobýval. Ten také 5. října 1581 povýšil Brandýs nad Labem na královské komorní město. I střed tohoto města je od roku 1992 památkovou zónou. Zajímavostí je také tzv. Via sancta – Svatá cesta, lemovaná původně 44 kapličkami. Přiváděla poutníky z Prahy k boleslavskému Palladiu. Dnes kapliček zbývá pouze dvacet devět.

Obě historická města byla administrativně spojena v roce 1960. V současné době má město 15 821 obyvatel, Brandýs nad Labem 10 960, Stará Boleslav 4861.

Stejně jako město měly svou historii i knihovny v Brandýse nad Labem a ve Staré Boleslavi. Pro vznik obou knihoven byl určující Zákon o veřejných knihovnách obecních z roku 1919. V Brandýse nad Labem byla téhož roku zřízena veřejná čítárna, knihovna však byla z finančních důvodů otevřena až v lednu 1921. Jmenovala se Masarykova veřejná knihovna a čítárna, jejím základem byla knihovna tělovýchovné jednoty Sokol zřízená již v roce 1881. Knihovna ve Staré Boleslavi byla pro veřejnost otevřena 12. ledna 1921 péčí místní osvětové komise. Rozvoj obou knihoven přerušila léta válečná, písemné materiály z let poválečných se většinou nedochovaly. V roce 1951 se knihovna v Brandýse nad Labem stala centrem knihovnictví

okresu Brandýs nad Labem a zajišťovala pomoc pro 58 knihoven v okolí. Od té doby nesla název Okresní lidová knihovna. Na rozdíl od knihovny ve vedlejší městě knihovna ve Staré Boleslavi zůstávala až do roku 1964 knihovnou městskou, zřizovanou obcí a poskytovala služby občanům Staré Boleslavi a nejbližších okolních obcí.

Společná historie knihoven v Brandýse nad Labem a Staré Boleslavi se začala psát v roce 1964, nejdříve pod názvem Okresní lidová knihovna Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, později Okresní lidová knihovna Praha – východ se sídlem v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi. V roce 1988 byla okresní funkce převedena do Říčan a knihovna v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi se opět stala knihovnou městskou. V roce 2004 byla Městská knihovna v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi rozhodnutím zastupitelstva města přejmenována na Knihovnu Eduarda Petišky.

Kdo byl Eduard Petiška? Existuje snad v Čechách někdo, kdo toto jméno nikdy neslyšel? Těžko. Již mnoho let je jedním ze stěžejních děl povinné četby v českých školách kniha *Staré řecké báje a pověsti* tohoto autora. Eduard Petiška byl básník, prozaik, překladatel, autor literárních adaptací a pohádek pro děti. Pocházel z úřednické rodiny, dětství prožil v Čelákovcích, gymnázium studoval v Brandýse nad Labem. Po válce vystudoval FF UK v Praze – germanistiku a srovnávací literatury. Od roku 1948 žil v Brandýse nad Labem jako spisovatel z povolání. Spolupracoval s Československým rozhlasem a televizí, psal pro dětské časopisy. Překládal i z němčiny (J. W. Goethe, H. Heine, G. E. Lessing aj.), psal odborné texty, eseje a předmluvy. Československá televize uvedla několik dramatizací jeho pohádek a povídek: *Bírlibán*, *Pohádkový dědeček*, *Povídám, povídám pohádku* a inscenace *O zlatém pokladu* a *Rabín a jeho Golem*. Podle animovaných filmů režiséra a výtvarníka

Děti v knihovně

Děti na zámku

Foto archiv knihovny

Zdeňka Milera *Jak krtek ke kalhotkám přišel* a *Krtek a autíčko* napsal Petiška stejnojmenné pohádky.

Jeho literární dílo je rozsáhlé, zasahuje do mnoha žánrů a druhů literatury – od literatury pro děti přes poezii, prózu pro dospělé po eseje, překlady a divadelní hry. Rozsáhlá bibliografie, kterou v roce 1999 vydala Věra Vladyková, obsahuje 279 stran informací o knižních pracích, překladech, předmluvách a doslovecích, různých příspěvcích, časopiseckých článcích, esejích a studiích Eduarda Petišky.

Známým autorem je i další z rodu Petišků – syn Eduarda Petišky Martin, romanopisec (*Prorok, Děšť...*), básník, povídkář a novelista (*Vybrané tajemství profesora Kesslera, Andělské vteřiny, Kniha radosti*), dramatik (*Tři japonské hry o lásce, Obrazy z Napoleonova života*), autor úvah a aforismů, nositel medaile Franze Kafky udělené European Circle of Franz Kafka v roce 2007. Publikuje také pod jmény Eduard Martin či Edwards Martin P. Literárně činný byl i bratr Eduarda Petišky František Vinant. Profesionálně byl lékař, dušičný básník a prozaik, krátkou dobu byl i členem divadla Jára Cimrmana. Posmrtně byly vydány sbírky povídek *Přes řeku* a *Mlou tam a zpět* a výbor poezie *Sám sobě napospas*¹.

Knihovna Eduarda Petišky je příspěvkovou organizací s právní subjektivitou zřizovanou městem Brandýs nad Labem – Stará Boleslav. V jejím čele stojí ředitelka, která přímo řídí všechna oddělení: služby veřejnosti (oddělení pro dospělé, oddělení pro děti, studovna-informační služby, pobočka Stará Boleslav), oddělení akvizice a zpracování fondu, ekonomický úsek a regionální oddělení –

ODKAZY:

1. *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: Akademie věd ČR, 2006–2008 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z [www: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>](http://www.slovníkceskeliteratury.cz/).
2. *Národní knihovna ČR* [online]. 2009 [cit. 2010-12-03]. KTD – Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy. Dostupné z [www: <http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-a&local_base=kt&...>](http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-a&local_base=kt&...).

celkem devět pracovníků. Kromě veřejných knihovnických a informačních služeb a kulturně vzdělávací činnosti poskytuje také metodické, poradenské a konzultační služby 15 neprofesionálním knihovnám v okolí (na základě smluv s příslušnými obecními úřady). V roce 2009 si 2506 čtenářů půjčilo 93 594 knih a časopisů, uživatelé uskutečnili 37 805 návštěv, z toho 6452 virtuálních.

Po rozsáhlé rekonstrukci v roce 2001 (v brandýské části města) a v roce 2004 (v boleslavské části města) nabízí knihovna uživatelům příjemné prostředí klasické knihovny (tištěné fondy v kamenné budově) i služby hybridní knihovny (knihovna integrující klasickou knihovnu představovanou především tištěnými dokumenty a digitální knihovnu, obvykle s cílem zkvalitnění služeb uživatelům²). Nabízí základní informační a knihovnické služby v podobě možnosti absenčního a prezenčního půjčování dokumentů, využívání on-line katalogu, možnosti správy uživatelského konta, zpracování rešerší, využití informací z vlastní regionální databáze a mnohé další.

Samostatnou kapitolou činnosti knihovny je skupinové působení na veřejnost města. Celostátní výzkumy ukazují, že zájem o čtení klesá, zejména mezi dětmi. V naší knihovně můžeme konstatovat, že dětských čtenářů neubývá, ale jejich počet pomalu stoupá, zejména v knihovně v Brandýse nad Labem, kde je specializované oddělení pro dětské čtenáře. Zde vzrostl počet přihlášených dětí ze 443 v roce 2005 na 563 v roce 2010. Mgr. Jaroslava Fialová, dlouholetá pracovnice tohoto oddělení, se věnuje dětem nejen při

Foto archiv knihovny

vlastním půjčování a výběru literatury. V rámci kolektivních forem práce se podílí na rozvoji informační gramotnosti žáků základních škol ve městě. Informační gramotností rozumíme nejen schopnost určit, kdy je informace potřebná a vyhledat ji, ale také ji vyhodnotit a zejména využít. Tyto kompetence získávají děti v rámci dlouhodobého projektu *Škola v knihovně*. Děti přicházejí do knihovny pravidelně, v prvním cyklu od třetí do páté třídy, v druhém cyklu již od první do páté třídy. Cílem projektu je „ukázat dětem jedinečnost práce s knihou, pokusit se vzbudit zájem o knihu jako nenahraditelný zdroj poučení i zábavy, naučit je informace vyhledávat, třídít, vybírat podstatné a předávat je druhým“³. Děti docházejí do knihovny pravidelně a v rámci tzv. konferencí zpracovávají dané téma, vyhledávají potřebné informace v tištěných i elektronických zdrojích a posléze je prezentují spolužákům. Závěrem každé konference je hodnocení práce. Projekt probíhá od roku 2002, je prokládán setkáními se „živými“ autory dětské literatury a přes jeho náročnost je dětmi i učiteli přijímán kladně. Osvědčené lekce informatické výchovy probíhají v dětském oddělení i v pobočce Stará Boleslav. Pro žáky brandýských škol jsou v divadelním sále brandýského zámku organizovány rozmanité akce: divadelní pohádky, výtvarné dílny, projekt scénického čtení LiStOVáNí – před-

stavení *Včelí medvídky se vracejí* – či setkání s Adolfem Dudkem s názvem *Malování pro děti*.

Opomíjení nejsou ani dospělí uživatelé resp. dospělá veřejnost. V roce 2002 byl zahájen cyklus *Setkání s...*, v rámci kterého naše město navštívilo mnoho významných autorů, např. v loňském roce *Ivan Klíma, J. H. Krchovský, Tomáš Zmeškal, Ludvík Vaculík, Simona Manyová* a další. Setkání se konají buď ve studovně naší knihovny (komorní ladění), nebo na brandýském zámku či v klubu místního kina. Autorská čtení bývají doplněna přednáškami s rozličnou tematikou (cestopisné, zdravotnické, regionální) či dalšími formami – např. projekt scénického čtení *LiStOVáNí* – představení *Gottland*. Tradici získal také *Valentinský poetický večer*, který zve posluchače na autorské čtení současné české poezie, v roce 2010 to bylo již posedmé. Za tuto oblast práce s veřejností je zodpovědná vedoucí oddělení pro dospělé Lucie Valentová a nutno konstatovat, že se jí organizace literárně hudebních večerů, autorských čtení, komponovaných pořadů a přednášek daří.

O Knihovně Eduarda Petišky by se dalo napsat ještě mnohé, ale rozloučím se se čtenáři *Čtenáře* konstatováním, že „naše knihovna je malá, ale hezká“ a všichni zaměstnanci se snaží, aby se stala nezbytnou součástí kulturního života města Brandýs nad Labem – Stará Boleslav.

ODKAZY:

3. MEDOVÁ, Olga. *Škola v knihovně*. Brandýs nad Labem – Stará Boleslav: S.n., 2008?. 2 s.

POUŽITÁ LITERATURA:

- KRAJÍČKOVÁ, Věra. *85 let knihovny v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi*. Brandýs nad Labem – Stará Boleslav: Knihovna Eduarda Petišky, 2006. 24 s.

Inspirujeme se Finskem

2.

VIRTUÁLNÍ REFERENČNÍ SLUŽBY

Skandinávské knihovny charakterizuje i přes krátký historický vývoj silná pozice ve společnosti. V každém ze států se jim dostává štědré finanční podpory a silné opory v zákoně, kterou oplácejí velmi propracovaným systémem služeb. Hlavní pilíře dnes tvoří nejenom tradiční knihovnické služby, ale také virtuální referenční služby a speciální služby bibliobusů.

Finští čtenáři ve virtuálním prostoru

Dříve, než popíšeme formy finských virtuálních služeb, je třeba si takové služby definovat. Důvody pro jejich zavádění do knihoven se dají shrnout do následujících bodů:¹

- Dostupnost a globalizace internetu. Komunikace je dnes rychlejší, efektivnější a snazší.
- Internet je vůdčím médiem, které využívá přes jednu miliardu lidí.²
- Zpřístupnění referenčních služeb handicapovaným a osobám z ekonomicky slabších regionů.
- Změna charakteru otázek (zábava, mediální servis, hledání v adresářích atd.).
- Uživatelé se těžko orientují v extrémním množství nerelevantních stránek, které denně na internetu vznikají.

ODKAZY:

- 1 KŮŽUCHOVÁ, Darina. Meniaci sa svet referenčných služieb. *ITlib: informačné technológie a knižnice* [online]. 2004, roč. 8, č. 1 [cit. 2009-05-02]. Dostupný z www.cvtisr.sk/itlib/itlib041/kozuchova1.htm.
- 2 World Internet Usage Statistics uvádí 1,592 miliardy uživatelů. Data jsou platná k 31. 3. 2009. Nejvyšší číslo je přítom v Asii.
- 3 KŮŽUCHOVÁ, Darina. Meniaci sa svet referenčných služieb.
- 4 Například ICQ, QIP či Skype.
- 5 Finsky Kysy kirjastonhoitajalta, anglicky Ask Librarian.
- 6 V Česku službu Ptejte se knihovny zajišťuje Národní knihovna ČR v kooperaci s několika dalšími českými knihovnami. Je dostupná z adresy www.ptejteseknihovny.cz. Na rozdíl od finské verze je česká virtuální referenční služba propracovanější zejména v oblasti vyhledávání dotazů. Vedle chronologického a tematického archivu lze vyhledávat podle knihovny, která na dotaz odpovídala. Dále je možné jednoduché vyhledávání, vyhledávání pomocí frází, klíčových slov, stáří, typu a stavu položky, autora a nadpisu. Mimo jiné je zde k dispozici mnoho užitečných odkazů.
- 7 V roce 2008 to bylo 4107 zodpovězených dotazů.
- 8 Služba se začala vyvíjet v roce 1998, přičemž se Finové nechali inspirovat službou Library of Congress – Ask Librarian. Zhruba ve stejné době začali s vývojem virtuálních referenčních služeb Švédové a Dánové.
- 9 V případě, že dotaz zadává cizinec, zaškrtně tlačítko „Mimo Finsko“.
- 10 Pouze finština, švédština a angličtina.

Vzájemná komunikace probíhá přes webové rozhraní v závislosti na časovém hledisku. Interakce tak buď probíhá *asynchronně*, či *synchronně*:³

1. Asynchronní virtuální referenční služby se poskytují v různých časových úsecích. Uživatel zadá nejčastěji přes webový formulář či e-mailem svůj dotaz a knihovník mu odpoví za předem určenou dobu. Většinou se jedná o několik dní.
2. Synchronní virtuální referenční služby se naopak dějí v časové souvislosti. Na chatu či nějakém komunikačním programu⁴ uživatel zadá svůj dotaz a knihovník mu během několika minut předá odpověď.

Služba Ptejte se knihovníka

V rámci portálu *Kirjastot.fi* je pro širokou veřejnost zpřístupněna služba *Ptejte se knihovníka*,⁵ na které se podílí celkově 48 městských, 18 univerzitních či speciálních knihoven. Služba vznikla v roce 1999 a v současné době stačí odpovědět na více než 4000 dotazů za rok.^{6,7,8}

Jedná se o službu asynchronní, která probíhá přes rozhraní portálu *Libraries.fi*. Uživatel nejprve zadá dotaz a následně vyplní zdroje, ve kterých hledal, své jméno, e-mailovou adresu, město⁹ a používaný jazyk¹⁰. Může si také

Obrázek č. 1 Titulní strana virtuální referenční služby Ptejte se knihovníka

The screenshot shows the homepage of kirjastot.fi. At the top, there are language options (Suomi, Svenska, English) and search filters (Palaute, Hakemisto, Sivukarta, Haku). The main navigation bar includes links for KIRJASTOT, HAKUPALVELUT, KIRJALLISUUS, LAPSILLE, and KIRJASTOPRO. The central banner features the text 'kirjastot.fi >' and 'kirjastosi verkossa'. Below this, there are several sections: 'AJANKOHTAISTA' with a date '24.6.2009' and a link to 'Lasten verkkopalvelun nimeksi Okariino.fi'; a 'Kysy me vastaan' section with a date '22.6.2009' and a link to 'Verkoarkiston hakemisto julkaistu'; a 'BLOGI & KESKUSTELU' section with a date '25.06.2009' and a link to 'Keskustelut >'; and a 'KIRJASTOT & HAKUPALVELUT' section with a date '25.06.2009' and a link to 'Kysy kirjastonhoitajalta >'. On the right side, there are several service icons and links: 'Kansallis-kirjasto', 'FONO.FI Aänitetietokanta', 'Musikki-kirjastot', 'Frank Monihaku', 'Tilastot Kirjastotilastot', 'THP Tiedonhaun peritti', and 'KirjastoPro Kirjastoalan'. The bottom of the page has a footer with '© 2009 kirjastot.fi'.

zvolit knihovnu, která bude na jeho dotaz re-
agovat.

Po odeslání otázky přijde na e-mail ozná-
mení o přijetí dotazu. Zpracování odpovědi
trvá maximálně tři dny. V případě, že odpověď
uživateli nepříjde, má k dispozici e-mailový
kontakt, na kterém může žádat nápravu.
V okamžiku, kdy je dotaz zodpovězen, směřuje
do volně přístupného archivu.¹¹ V něm se může
vyhledávat třemi způsoby: *volné vyhledávání*
*v otázkách a odpovědích*¹², *určení časového ob-*
dobí a výběr klíčových slov. Je zde také možnost
zvolit si archiv nejčastěji čtených odpovědí,
nejčastěji diskutovaných odpovědí, nejlepších
odpovědí¹³ a nejnovejších odpovědí.

Knihovníci, kteří odpovídají na dotazy, mají
pevně daný systém práce. Ten zajišťuje splnění
třídenního limitu na odpověď. Ve většině pří-
padů si vždy dotaz vezme knihovník, který je

podanou oblast expertem. Tento způsob ještě
posiluje přítomnost speciálních knihoven,
které nabízejí služby odborníkům z různých ob-
lastí. Každá zúčastněná knihovna přitom musí
určit dva knihovníky, kteří budou za službu
zodpovídat. Helsinská knihovna každý den
kontroluje, zda nějaký dotaz nečeká déle než tři
dny. V takovém případě vyřídí zodpovědná
osoba/knihovna dotaz přednostně.

Podle pracovníka služby *Zeptej se knihovníka*
Jukky Uotila jsou všechny zadávané otázky re-
levantní. Nesmyslnosti se do systému dostávají
jen zřídka. Spam vymizel úplně poté, co vylep-
šili formulář zadávání otázek. Problém spíše
spočívá v uživateli, kteří si před zadáním
otázky nekontrolují archiv, zda již dotaz nebyl
zodpovězen. V roce 2008 takových případů
bylo téměř 3700.¹⁴

ODKAZY:

- 11 Do archivu se informace ukládají bez osobních a kontaktních údajů tazatele.
- 12 Uživateli může využít vyhledávání frázi a proximitních či booleovských operátorů.
- 13 Rating určují sami uživatelé.
- 14 UOTILA, Jukky. Finská virtuální referenční služba Zeptej se knihovníka. E-mail ze dne 24. 6. 2009.

Služba Zeptej se on-line

Virtuální referenční službu *Zeptej se on-line*^{15, 16}
provazuje Helsinská městská knihovna spolu
s knihovnou ve městech Espoo a Vanta. Projekt
byl spuštěn v roce 2003. Na dotazy uživatelů
přítom odpovídají knihovníci pouze z těchto tři
knihoven. Jedná se o synchronní referenční
službu poskytovanou pouze ve finštině, jak je
 uvedeno na internetových stránkách.¹⁷ Celkově
se na ní podílí 75 osob, které se u chatu střídají
po dvou hodinách. V letních měsících služba
nefunguje, v ostatním období je vždy v provozu
v pracovní dny.

Služba probíhá přes interaktivní okno. Po
zadání jména je uživatel přesměrován do cha-
tové místnosti, kde se mu poté věnuje knihov-
ník či knihovnice.¹⁸ V případě, že je dotaz
komplexnějšího rázu, pracovník si vyžádá
e-mailovou adresu žadatele, na kterou odešle
do jednoho dne odpověď, popřípadě odkazy na
další informační zdroje.

Zeptej se on-line je poskytována zcela dů-
věrně. Konverzace se ukládá pouze do log sou-

boru a na vyžádání lze zaslat e-mailovou
adresou. Knihovna neposkytuje zadané údaje
třetím stranám, pouze si vyhrazuje právo cito-
vat některé pasáže z diskuse mezi knihovníkem
a uživatelem.

Služba Zeptej se na cokoli

Helsinská knihovna provazuje také asynchron-
ní virtuální referenční službu *Zeptej se na coko-*
li,^{19, 20} kterou spustila v roce 2001. Spíše se však
používá k marketingové podpoře knihovny,
neboť jsou některé odpovědi každý týden zve-
řejňovány na místní rádiové stanici. Knihov-
níci mají na zodpovězení dotazu lhůtu 14 dnů
a odpověď se ukládá do archivu. Na rozdíl od
služby *Zeptej se on-line* je služba *Zeptej se na*
cokoli zaměřena spíše na všeobecné dotazy.
Jednoduchost dokazuje i formulář pro zadání
otázky. Skládá se pouze ze dvou polí: zadání
dotazu a e-mailové adresy pro doručení odpo-
vědi.

JAN ČERNÝ > jan13cerny@centrum.cz

ODKAZY:

- 15 Dostupná z webové stránky Helsinské městské knihovny <http://www.lib.hel.fi/fi-FI/kysy/>.
- 16 Finsky Kysy on-line, anglicky Ask On-line.
- 17 Vyzkoušel jsem zadat dotaz i v angličtině a byl bez problémů zodpovězen.
- 18 Čekání se někdy může protáhnout i na několik minut. Závísí na složitosti dotazu předchozího uživatele.
- 19 Finsky Kysy mitä vain, anglicky Ask anything.
- 20 Dostupná z webové stránky Helsinské městské knihovny <http://igs.kirjastot.fi/fi-FI/IGS/>.

Projekt NAKLIV a možnost zapojení pro knihovny

Kabinet informačních studií a knihovnictví,
spadající pod Filozofickou fakultu Masary-
kovy univerzity, využil v roce 2009 výzvy
Operačního programu EU *Vzdělávání pro*
konkurenceschopnost a podal několik projek-
tových žádostí. Jedním ze schválených se
stal projekt s názvem *Národní klastr infor-*
mačního vzdělávání (NAKLIV), jehož činnost
bych vám v tomto článku chtěla krátce před-
stavit.

O projektu

Projekt NAKLIV byl
zahájen v listopadu ro-
ku 2009. Jedná se o tři-
letý projekt, jehož hlavním cílem je podpora
v oblasti informačního vzdělávání a navázání
spolupráce v rámci sítě zapojených partnerů.
Užší realizační tým projektu je tvořen manaže-
rem projektu, odborným garantem a admini-
strátorkou. Kromě Masarykovy univerzity se
do projektu zapojilo dalších sedm institucí na-

příč celou republikou – pět vysokých škol, jedna vyšší odborná škola a jedna vědecká knihovna. Cílovou skupinou projektu jsou pracovníci vysokých škol, kam spadají především knihovníci, dále potom akademičtí pracovníci a doktorandi, kteří se zabývají informačním vzděláváním, a v neposlední řadě pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci vyšších odborných škol. Byli bychom rádi, kdyby pod záštitou projektu NAKLIV vznikla fungující komunita kvalifikovaných lektorů a osob, které se věnují informačnímu vzdělávání a využívají moderní metody spolupráce nejen k výuce, ale i vzájemnému sdílení materiálů a poznatků z praxe.

Kdo se může do projektu zapojit?

Přesto, že máme poměrně úzce definovanou cílovou skupinu, věříme tomu, že projekt NAKLIV může oslovit i osoby, které do ní primárně nespádají. Obecně se dá říci, že je projekt určen pro jakéhokoli zájemce o oblast informační gramotnosti. Existuje mnoho různých institucí, které nějakým způsobem problematiku informačního vzdělávání řeší. Mnohé veřejné knihovny nabízejí svým čtenářům informační hodiny nebo připravují lekce informační výchovy pro specifické skupiny čtenářů, jako jsou děti, senioři nebo handicapovaní spoluobčané. Odborné a specializované knihovny musí respektovat požadavky svých uživatelů a naučit je pracovat s odbornými prameny, elektronickými zdroji a dalšími nástroji. Vysokoškolské knihovny reagují většinou přímo na potřeby svých studentů a podle toho přizpůsobují nabídku vzdělávacích aktivit, například organizováním lekcí pro orientaci v knihovně, práce s databázemi nebo citační etikou. Informační vzdělávání ve své výchozí podobě proniká i do základních škol. Na středních a vyšších odborných školách začíná být do osnov zařazován předmět *Informační výchova*, i když zatím ještě ne podle jednotných hledisek. Vysoké školy u svých posluchačů určitý stupeň informační vzdělanosti předpokládají a snaží se o prohloubení jejich znalostí tím, že je seznamují s nejnovějšími trendy v této oblasti a nabízejí možnost absolvování předmětů s tematikou informačního vzdělávání.

Mnoho organizací, které realizují aktivity v oblasti informačního vzdělávání, s nikým ji-

ným v této oblasti obvykle nespolupracuje. Knihovnická komunita je v tomto směru atomizována – a je to pochopitelně dáno jiným typem jejich cílových skupin i prostředím, ve kterém knihovny fungují. Může se potom stát, že jedna vysoká škola pracně od počátku vyvíjí a zavádí kurz informačního vzdělávání, přičemž jiná vysoká škola takovýto kurz již má hotový a několik let ho úspěšně realizuje. Navzájem o tom však nevědí. To stejné platí i pro knihovny. Informační vzdělávání samo o sobě se přitom dá aplikovat v poměrně podobných variantách. S tématy, jako je vyhledávání informací na internetu, orientace v knihovním katalogu, práce s informačními zdroji či využití nových informačních technologií, se setkají uživatelé napříč všemi knihovnami a dalšími institucemi.

Klíčové aktivity

Z této myšlenky vychází i jedna ze zásadních aktivit, kterou budeme v rámci projektu NAKLIV realizovat. Klíčové aktivity jsou de facto výstupy projektu, které musíme za dobu jeho trvání splnit a které byly důkladně specifikovány v projektové žádosti. Některé z nich jsou už hotové, například vytvoření *Standardu lektora informačního vzdělávání* nebo organizace úvodní konference NAKLIV. Standard je dokumentem definujícím základní dovednosti a kompetence lektorů informačního vzdělávání a jeho vzniku předcházela diskuse mezi partnerskými institucemi. Text Standardu byl též recenzován nezávislými odborníky a v plné podobě je zveřejněn na našich stránkách www.nakliv.cz, odkud si ho mohou zájemci stáhnout.

V podzimních měsících loňského roku začal cyklus seminářů, určených pro ty, kteří se chtějí stát lektory informačního vzdělávání. Vzhledem k podmínkám dotačního programu, ze kterého je projekt NAKLIV financován, jsou semináře určeny pouze pro zaměstnance z vyšších odborných a vysokých škol mimo Prahu. Semináře bohužel nejsou určeny ani pro studenty nebo knihovníky mimo vysoké školy, nicméně jejich on-line podoba bude přístupná každému zájemci.

Jednou z nejdůležitějších klíčových aktivit projektu je tvorba virtuálního znalostního pro-

středí. Jedná se o vytvoření interaktivního webového portálu určeného pro podporu spolupráce, sdílení materiálů a tvorbu e-learningových aplikací.

Portál

Právě vytvoření tohoto portálu by mělo být katalyzátorem pro začátek spolupráce a sdílení mezi všemi organizacemi, které se zabývají informačním vzděláváním. A co všechno bude jeho obsahem? Portál bude rozdělen na tři základní části. První z nich, nazvaná **kurzy.knihovna.cz**, bude místem pro on-line výuku a sdílení kurzů. Budou zde odkazy či možnost stažení kompletních e-learningových kurzů, ať už pro další použití či pouze pro inspiraci. Druhá část s názvem **digitalni.knihovna.cz** bude určena pro sdílení materiálů. Bude zde prostor pro sdílení digitálních (nejen studijních) dokumentů, ale třeba i pracovních listů a metodik. Bude nabídnuta možnost podělit se s ostatními o „dobrou praxi“ (best practice). V digitální knihovně budou odkazy na různé zdroje z oblasti informačního vzdělávání, ať již publikace, časopisy, články, internetové zdroje, diplomové práce s touto tematikou apod. Uživatelé je sem budou sami přidávat, komentovat, hodnotit či doporučovat. Poslední část portálu, pracovníě zatím nazvaná podle našeho projektu **nakliv.cz**, bude určena pro vzájemnou komunikaci. Vytvoříme zde diskusní fóra, kde se budou uživatelé potkávat při řešení různých problémů a dotazů. Bude to místo pro předávání kontaktů i pro osobní prezentaci. Každý uživatel si zde bude moci vytvořit své vlastní portfolio, určené ke zveřejnění a sdílení vlastních materiálů. Budeme se také snažit obsah portálu neustále aktualizovat, vy-

hledávat novinky v oblasti informačního vzdělávání, české i zahraniční, a upozorňovat na různé akce, jako jsou třeba konference nebo semináře.

V ideálním případě by to tedy mělo vypadat tak, že pokud se třeba některá obecní knihovna rozhodne, že by chtěla pro své čtenáře uspořádat přednášku nebo kurz o informačním vzdělávání, nalezne zde veškeré materiály, které k této aktivitě bude potřebovat. Stejně tak například knihovník z vysokoškolské knihovny bude mít možnost sem vložit třeba šablonu svého e-learningového kurzu, kterou si jiní uživatelé třeba upraví a použijí – a současně on sám bude mít možnost inspirovat se nápady svých kolegů. A pokud bude někdo shánět odborníka na určitou problematiku informačního vzdělávání, měl by ho nalézt právě zde.

Závěrem

Myslíme si, že je opravdu zbytečné neustále dokola „objevovat kolo“ a složitě hledat informace a vše zkoušet metodou pokusu a omylu. Obzvláště v dnešní době, kdy přístup k informačním a komunikačním technologiím není nijak omezen a kdy je předávání informací otázkou vteřin. Také již není sporu o tom, že informační gramotnost a informační výchova patří k jednomu ze základních pilířů celoživotního vzdělávání. Pevně doufáme, že portál projektu NAKLIV přinese užitek co nejširšímu spektru odborníků, kteří se nějakým způsobem věnují knihovnictví a informačním studiím.

Další informace o projektu jsou zveřejněny na našich [www](http://www.nakliv.cz) stránkách (www.nakliv.cz). Budeme se těšit, že se do našich aktivit zapojí co nejširší knihovnická veřejnost.

IVA ZADRAŽILOVÁ > zadrazilova@nakliv.cz

DO ČÍSLA přispěli

● **Mgr. Zdeňka Buršíková** – Městská knihovna Klatovy ● **PhDr. Jan Černý** – deník METRO, Praha ● **Bc. Renáta Domoráková** – Městská knihovna v Novém Jičíně ● **Mgr. Alice Košková** – Národní pedagogická knihovna Komenského v Praze ● **Věra Krajíčková, BBUS** – Knihovna Eduarda Petišky, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav ● **PhDr. Halina Molinová** – Regionální knihovna Karviná ● **Michaela Němcová** – Krajská knihovna Karlovy Vary ● **PhDr. Hana Nová** – NK ČR, Praha ● **Stanislav Reiser** – Městská knihovna Klatovy ● **Bc. Marie Šedá** – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ● **PhDr. Aleš Vaněk** – Nelson Public Library, Nový Zéland ● **Mgr. Iva Zadražilová** – Kabinet informačních studií a knihovnictví, FF MU, Brno

Dětská literatura spojuje české a německé děti

V následujícím článku bych se s vámi ráda podělila o zkušenosti ze spolupráce s českými a německými mateřskými školami a s německými knihovnami na literární výchově předškolních dětí.

Původně spolupráce začala pouze na bázi partnerství čtyř mateřských škol ze Vsetína se čtyřmi MŠ z Německa (v městečku Sulzbach-Rosenberg a okolí).

Poté, co se české a německé učitelky MŠ několikrát navštívily a vyměnily si zkušenosti (jejich spolupráce funguje již bezmála dvacet let a vychází z dlouhodobého partnerství evangelických seniorátů na české a německé straně), přemýšlely vsetínské učitelky, jak dát této spolupráci nový rozměr, nový náboj. A protože i spolupráce naší knihovny se školkami ve Vsetíně je dlouhodobá, plodná a velmi přátelská, obrátily se s žádostí na nás.

Vymyslely jsme společně před třemi lety projekt *Dětská literatura jako spojnice vzájemného poznávání českých a německých dětí*, na který jedna ze zdejších MŠ získala finance.

Předmětem projektu bylo zprostředkování českých a německých literárních děl a jejich autorů zajímavou formou protější straně. Kreativní vsetínské knihovnice i učitelky MŠ si připravily literárně dramatická představení doplněná kreslenými pomůckami na téma Milerův Krteček, Pohádky Boženy Němcové (*Per-*

niková chaloupka), Milerova *Pohádka o zvědavých štěňátkách*. Německé kolegyně přijely roztomilá dětská představení, která proběhla v dětských odděleních knihoven ve Vsetíně, zhlédnout, odvezly si kreslené materiály a „didaktické pomůcky“, které děti s pedagožkami vyrobily, a také se vše natočilo na video a putovalo do Německa.

Po půl roce jsme také my, vsetínské knihovnice a učitelky MŠ, přijely do Sulzbachu-Rosenbergu, kde všechny čtyři školky pracovaly s knihou *Das Vier-Farben-Land – Čtyřbarevný svět* (autorka Gina Ruck-Pacquet). Každá školka předvedla jednobarevný svět podle „své“ bar-

Foto archiv knihovny

vy z knihy, a pak se všechny spojily ve veselou a pestrou čtyřbarevnou show. Výchovný cíl této akce asi není nutno dlouze vysvětlovat. Bylo to velmi působivé. Kromě toho také děti ze všech školek – každá ve své obci – navštívily knihovnu, kde paní knihovnice jednoduchým promítáním stránek uvedené knihy s doprovodem četby a vyprávění dané téma „barevného světa“ ještě více posílila. Tento komplexní promyšlený a cílevědomý přístup nás velice zaujal, ačkoliv jsme byli svědky toho, že návštěva dětí v knihovně v Německu není až tak častá a obvyklá jako u nás. Byl to pro děti svátek.

Spolupráce s německými školkami pokračuje dál, a to i po skončení projektu. Před Vánoce v roce 2009 představy v knihovně ve Vsetíně německé učitelky Gertrud a Anita vánoční příběh, kdy si děti a rodiče s pomocí vánočních postaviček, svíček, větviček a kamenů či pruhů látek postavili celý betlémský příběh – jehož silná emotivní symbolika zasahovala snad všechny roviny lidského vnímání a myšlení a překonávala případné jazykové bariéry.

Německé kolegyně byly překvapeny pravidelností a častou frekvencí návštěv dětí z MŠ v knihovnách. Bylo pro ně velmi inspirativní vidět, jak bohatá je činnost (nejen)

dětských oddělení knihoven ve vztahu k dětem z mateřských škol, k rodinám a veřejnosti.

V letošním roce plánujeme další společné setkání, kdy tématem bude prožívání Velikonoc – a to jak z hlediska Velikonoc jako základních křesťanských svátků, tak také z pohledu valašských lidových tradic.

Spolupráce s německými školkami a knihovnami se odehrává ve velmi přátelské rovině a přináší konkrétní a použitelné výstupy. Zejména výměna zkušeností, názorů a pracovních postupů je pro všechny zúčastněné přínosem.

HELENA GAJDUŠKOVÁ

Stoleté výročí chebské knihovny

Je to opravdu tak, chebská veřejná knihovna je už „stará dáma“. V únoru 2011 uplynulo sto let od jejího otevření pro veřejnost.

Vědění je síla – tímto mottem vítaly chebské noviny *Egerer Zeitung* uslechtilý záměr ing. Dominika Kreuzingera (1856–1903), spolumajitele Fischerových strojírny, vybudovat v Chebu lidovou knihovnu. Ten ve své závěti odkázal na tyto účely částku 400 000 rakouských korun. K plnění závěti vznikla nadace, v jejímž čele stál Kreuzingerův švagr Adolf Niklas, vrchní inženýr v Teplicích, a jeho přítel JUDr. Eduard Lederer, advokát v Chebu.

Byla vypsaná soutěž na architektonický návrh budoucí knihovny. Návrh se nakonec sešlo 38. Porota vybrala jako vítězný projekt vídeňského architekta Glasera, druhou cenu získal návrh berlínských architektů Ratze a Stöberla, třetí architektonická kancelář Kühn a Fanta z Liberce. Pro svou nákladnost ale nebyly tyto návrhy realizovány. Kdo je autorem realizovaného projektu, však známo není.

V roce 1907 získali správci nadace za pomoci chebského starosty dr. Gustava Gschiera stavební pozemek ve staré části města. Projekt stavby vypracoval teplický architekt Max Loos, zakázku na stavbu získal chebský stavitel Franz Kraus. Stavba započala roku 1909, následujícího roku pokračovaly práce na interiérech knihovny. **Slavnostní otevření Die Dominik Kreuzin-**

gersche Volksbibliothek se konalo 12. února 1911 v 11 hodin.

Stavba ve stylu německé secese byla přijata veřejností velice příznivě. Oceněny byly i interiéry, knihovna měla půjčovnu, čítárnu, velký sál v prvním patře pro tři sta posluchačů, velký prostor pro skladiště knih. Fond byl zpočátku 5000 svazků.

Během první světové války měla knihovna finanční potíže. Pomohl až zákon o obecních knihovnách z roku 1919. Podle něj určilo město na pořízování a udržování stavu knižního fondu každoročně určitou částku podle počtu německých obyvatel. V roce 1931 činil fond 15 380 svazků, 44 novin a 56 časopisů. Evidovalo se 2500 čtenářů a 72 000 výpůjček.

Knihovna se po divadle stala v Chebu druhým kulturním centrem. V jejích prostorách se odehrávala řada pravidelných vědeckých i uměleckých přednášek, konala se tu recitační, hudební a pěvecká vystoupení.

Až do konce druhé světové války fungovala knihovna jako **knihovna německá**. Po válce chtělo město opět knihovnu otevřít, tentokrát jako knihovnu českou. Bylo důležité, aby v jejím čele působil knihovník s odborným vzděláním, a tak do Chebu přicházejí manželé Douchovi, oba absolventi pražské knihovnické školy. Karel Doucha byl prvním ředitelem knihovny, a to až do roku 1974, kdy odešel do důchodu.

Knihovna byla v té době zaplněna německou nacistickou literaturou, v září 1946 zde bylo jen kolem 500 svazků českých knih. **Jako česká knihovna byla otevřena pro veřejnost 28. října 1946.** Ke konci téhož roku vykazovala 118 čtenářů a 622 výpůjček.

Manželé Douchovi postavili knihovnu na odborný základ – dokuoval

a zpracovával se knižní fond, vymýšlelo stavení a třídění knih, výpůjční technika, budovaly se katalogy a doplňovalo vybavení.

Během let se podle změn v územním uspořádání měnil statut knihovny. Byla knihovnou okresní, krajskou, opět okresní, nyní je knihovnou městskou. Od 1. 1. 2003 je jejím zřizovatelem Město Cheb.

Přibyla další budova, rozšířily se pobočky. Od roku 1999 se začíná knihovna automatizovat, zakoupil se program Kp-Sys stejnojmenné pardubické firmy. Plně automatizovaný provoz ve všech odděleních a provozech má knihovna od roku 2009.

Číselné ukazatele také vzrostly. Knižní fond čítá 180 000 knihovních jednotek, registrováno je kolem 4000 uživatelů a 200 000 výpůjček.

Budovu postavenou roku 1910 knihovna stále užívá, i když interiéry už musely být trochu upraveny. Také prostorově objekt nevyhovuje. A tak se vedení knihovny snaží zainteresovat svého zřizovatele na rekonstrukci, případně přístavbě. Snad to vyjde.

BOHUSLAVA KOJANOVÁ

Foto archiv knihovny

Obec Mokré v dějinách i současnosti 1390–2010

Slavnostní otevření nově zrekonstruované knihovny a obecního úřadu doplnil v polovině prosince loňského roku křest knihy věnované historii obce Mokré, která byla vydána u příležitosti 620 let od první zmínky o obci.

Kniha zachycuje ucelený přehled nejstarších dějin obce až do současnosti. K důležitým dokumentům, které obec do knihy získala, patří kopie listiny o první písemné zmínce z 25. 7. 1390, jejíž originál je uložen v archivu Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze. Do knihy se podařilo vložit i nový znak a vlajku obce, které schválil 20. 10. 2010 podvýbor pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. V knize je množství dobových fotografií. K nejstarším a nejzajímavějším patří fotografie Bible mokerských evangeliků z roku 1766, pozvánka na ples z roku 1872, ukázky výučnicích listů, jediné dochované evidenční číslo knihy s pokyny čtenářům Čtenářsko-hospodářské besedy v Mokré a obálka knihy Lovecká besídka Emila Musíla-Daňkovského, patrně nejvýznamnějšího mokerského občana z roku 1896.

HONSNEJMANOVÁ, Dagmar – PTÁČEK, Josef. *Obec Mokré v dějinách i současnosti 1390–2010*. Foto D. Honsnejmanová, K. Honsnejmanová. Dobruška: Expedice F. L. Věka, 2010. 1. vyd. ISBN 978-80-254-8704-4

Náklad 500 výt., 129 Kč + expediční náklady v případě zaslání poštou.

DALŠÍ VYDANÉ KNIHY:

► **Mokerské bludičky** – vydala knihovna pod záštitou obce Mokré (2006) – na základě několikaleté akce *Hledání bludiček v Mokré*. Publikaci zpracovala Dagmar Honsnejmanová z kreseb a reportáží dětí a dospělých, kteří se zapojili do této akce.

► **Večerní vyprávění bludičky Mokřinky** – vydala knihovna pod záštitou obce Mokré (2009), autorkou je Dagmar Honsnejmanová. Pohádková publikace je volným pokračováním *Mokerských bludiček*.

Cena každé publikace je 50 Kč + expediční náklady v případě zaslání poštou.

Všechny knihy je možné zakoupit na obecním úřadě Mokré. Objednávku lze poslat e-mailem na knihovna.u.mokrinky@seznam.cz.

www.nocsandersenem.cz

V pořadí jedenáctou akci k podpoře dětského čtenářství pořádá Klub dětských knihoven SKIP a Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR.

Ilustrace Gabriel Flick

proběhne v pátek **1. dubna 2011**

LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN

Jičín (16 680 obyv.)

Křesťanské společenství Jičín zahájilo od čtvrtka 6. ledna 2011 nový cyklus *Setkávání 3pé* v Knihovně Václava Čtvrta v Jičíně, Denisova 400. Téma první tří čtvrtěčních otevřených večerů jsou: *Jediná cesta a nebo Jedna z cest? Stojí křesťanství za prozkoumáním? Dokud si nesáhnu, neuvěřím! Dobro a zlo, dejme tomu – ale proč Bůh a ďábel? a Poznat je víc než dozvědět se. Co o Bohu můžeme, nebo nemůžeme poznat sami?*

(Jičínský deník, 20. 12. 2010)

Karlovy Vary (54 600 obyv.)

Krajská knihovna v Karlových Varech ve středu 1. prosince 2010 slavila 5. výročí, kdy začala nabízet své služby v nových prostorách areálu hejtmánství. V rámci oslav dostal každý návštěvník knihovny věcný dar, a také mohl využít amnestie sankcí za upomínku či si mohl zdarma prodloužit roční platnost průkazky.

(Právo – Plzeňský kraj, 2. 12. 2010)

Liberec (100 721 obyv.)

V úterý 30. listopadu 2010 proběhlo v Krajské vědecké knihovně autorské čtení a zvuková performance v prostorovém zvuku. Během večera zazněly skladby Michala Rataje (1975) a výběr z textů Jaromíra Typla (1973), dále společná performance obou umělců.

(Regionální deníky – Liberecký a Ústecký kraj, 30. 11. 2010)

Libošovice (456 obyv., okres Jičín)

Místní knihovna Libošovice je umístěna v budově obecního domku. Knihovnice Lenka Havlíková vede knihovnu již od roku 1992. V loňském roce ji navštívilo přes 350 uživatelů, z nichž přibližně 150 využilo bezplatného přístupu k internetu. Knihovna se snaží udržet krok s dobou, a proto se v současné době modernizují její služby. V roce 2009 byly například zřízeny webové stránky <http://www.knihovnalibosovice.webk.cz/>, na kterých knihovna prezentuje svoji činnost, a v roce 2010 se knihovna zapojila do regionálního elektronického systému (REKS), jehož prostřednictvím bude zprovozněn elektronický výpůjční systém.

(Jičínský deník, 22. 12. 2010)

Lipník nad Bečvou (8556 obyv., okres Přerov)

Ve středu 10. listopadu proběhlo v Domečku Městské knihovny v Lipníku nad Bečvou tradiční předvánoční setkání s dlouholetými čtenáři v příjemné pohodové atmosféře. Ředitelka knihovny Miroslava Střelcová seznámila uživatele s plánovanými akcemi a dalším zkvalitněním služeb knihovny.

Čtenáři hovořili zase o tom, které akce knihovny je zaujaly a proč.

(Nové Přerovsko, 26. 11. 2010)

Nová Role (3 894 obyv., okres Karlovy Vary)

Potulná Pohádková země Vítězslavy Klimtové putuje po knihovnách celé České republiky a nyní se zatoulala do Nové Role. Tuto výstavu skřítků, strašidel a víl uspořádal SKIP – Klub dětských knihoven za finanční podpory MK ČR. V Nové Roli začala vernisáž výstavy 6. prosince rejem strašidel.

(Sokolovský deník, 20. 12. 2010)

Pardubice (89 954 obyv.)

V prostorách krajské knihovny na Pernštýnském náměstí se 14. prosince konala vernisáž vítězů snímku z pátého ročníku otevřené fotografické soutěže *Sport ve fotografii 2010*. „Mottem letošního ročníku bylo heslo Cena vítězství. Bylo vybráno u příležitosti Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení,“ sdělila za organizátory Hana Přinesdomů, vedoucí oddělení regionálních a kulturních služeb krajské knihovny.

(Pardubický deník, 14. 12. 2010)

Praha (1 200 455 obyv.)

Ještě nedávno zde sídlili hasiči. Ti se však přestěhovali do nového a stará kbelská hasičárna zůstává nadále nevyužita. To se rozhodla změnit radnice devatenácté městské části, která původní zbrojnici zbourá a na jejím místě vybuduje novou knihovnu. Součástí knihovny bude mimo jiné galerie, přednáškový sál a internetová kavárna. Před knihovnou má vzniknout malé náměstíčko.

(Metro, 20. 12. 2010)

Rakovník (17 223 obyv.)

Městská knihovna Rakovník měla své „andělské dny“. Keramické, papírové, látkové či jiné anděly přinášeli ti nejmenší čtenáři, kteří do knihovny přišli na mikulášskou nadílku. Někteří andělé měli u sebe dokonce napsáno, čemu pomáhají.

(Rakovnický deník, 20. 12. 2010)

Žatec (20 280 obyv.)

Poslední loňskou akcí Městské knihovny Žatec byla *Předvánoční noc v knihovně*, která se konala z pátku 17. na sobotu 18. prosince. Nocování s vánoční tematikou se zúčastnilo 20 dětí ve věku od 6 do 11 let.

(Žatecký a Lounský deník, 31. 12. 2010)

Připravila **RENÁTA SALÁTOVÁ**

DOTAZ: Daří se švédským knihovnám sklonit nové trendy v knihovnictví s tradicí?

ODPOVĚĎ: Nikdo nemůže nařknout skandinávské knihovny, že by nesledovaly nové trendy a nesnažily se o rozvoj. Například v Dánsku se nyní investuje jedenáct milionů dánských korun na nový projekt, který by se dal popsat jako digitální knihovna pro děti – universum v knihovně. Webová stránka se obrací výhradně na tzv. tweens (děti 8–12 let). Zajímavé a zvláštní je, že firma, která vytvořila tento web, naprosto vyloučila slova jako *knihovna, děti, knihy a učít se*.

Pokrok a rozvoj jsou báječné věci, ale musíme si dávat často pozor, abychom „nevylili s vaničkou i dítě“. S pomocí Nicka Jonese, ředitele knihovny v Nacka ve Stockholmu, se pokusím popsat, o čem se nyní ve švédském knihovnictví debatuje, a jsem přesvědčena, že i v českých knihovnách.

Ve švédském deníku *Svenska Dagbladet* vyšel v loňském roce rozsáhlý článek s nadpisem *Kafka, nebo kafe v knihovně?* Žurnalisté popsali (se spoustou chyb) jakýsi rozpor mezi možnostmi najít v knihovně knihy od Kafky a možností vypít si kafe.

Všichni se chceme vyvíjet, a proto někdy ve své snaze nezůstat pozadu a nahradit staré zvyky něčím jiným a hlavně novým bojujeme s tradicemi, což může vést ke krizi identity.

Proto bychom měli, podle N. Jonese, zvážit vztahy mezi vývojem a tradicemi knihoven a umožnit jejich skloubení. V dnešní době se často spojení „knihovnické tradice“ vyslovuje zároveň s negativními představami, jako je *ticho, špatný servis, zastaralé názory o kvalitě, knihovnice v šedivé sukni s drdolem a brýlemi* a podobně.

Pro mnoho z nás se vlastně jedná o určitý druh separace. Skončit se zastaralými tradicemi a nahradit je něčím novým, báječným, o čemž toho ovšem stále ještě mnoho nevíme. To je však vždy namáhavý proces, a proto možná naše horlivost vše změnit a přeměnit má co do činění s chutí nalézt nějakou náhradu. Měli bychom ovšem skončit se znevažováním našich tradic, ale naopak je lépe a více využívat, přijmout jejich potenciál k dalšímu vývoji a nezdůrazňovat je jako kontrast ke všemu novému. Jinak riskujeme, že úplně ztratíme identitu a budeme jen jedním z řady aktérů ve vyhledávání digitalních informací a prostorem pro digitalní hry dětí a mládeže. Proto ne *kafe, nebo Kafka*, ale možnost číst si Kafku s hrnkem kafe.

Tradice je součástí průběžného vývoje. Jako příklad uvádí N. Jones vývoj různých jazyků. Jazyk se také vyvíjí, některá slova změni smysl, jiná úplně zmizí, nová slova vzniknou, přeloží se a podobně, ale podstata jazyka zůstává, je to stále například čeština a nezmění se na úplně jinou řeč. To mohu jako emigrant po více než 40 letech v cizině potvrdit. Česky mluví několik milionů lidí a čeština je stále spojena se specifickou historií českého národa.

Proto jsou potěšitelné i nové hlasy, jako píše Anina Rabe v *Biblioteksbladet*: „*Vraťte nám knihovníky*“. Přestože globální finanční krize nepostihla Švédsko v tak velké míře, poznamenala i knihovny sníženými rozpočty. Objevily se nové firmy, které v případě nedostatku personálu pronajímají knihovnám agenturní zaměstnance. Po třech dnech kurzu jsou tito lidé připraveni pracovat v knihovně. Copak se vše, co umíme, a všechny naše zkušenosti mohou vejít do třídního kurzu? Zkušenosti a vzdělání jsou přece velice důležité a jedna věc je úplně jasná... Všichni, i ti, kteří nejvíce opovrhují našimi tradicemi, uznávají, že knihovníci mají a měli obrovské a aktuální znalosti. To je nutné stále opakovat a ukazovat. Tradice a nové trendy tedy nejsou v rozporu, naopak my se musíme naučit využívat oboje správným způsobem, a nikoli je ve jménu budoucnosti stavět proti sobě.

Milí čtenáři a čtenářky, pokud máte dotaz, který by mohl být zodpovězen v rubrice **ODPOVÍDÁ Z....**, neváhejte nám jej zaslat na e-mail ctenar@svkkl.cz.

V letošním roce vám zajímavé odpovědi přináší:

Sylva Šimsová – Velká Británie, **Zuzana Helinsky** – Švédsko, **Aleš Vaněk** – Nový Zéland.

Vaše redakce

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR**

Kongresová knihovna ve Washingtonu zveřejnila prohlášení o oslavách desátého výročí **Národního knižního festivalu**, kterého se každoročně účastní stovky tisíc lidí z celé Ameriky. **David M. Rubenstein**, zakladatel a generální ředitel firmy The Carlyle Group, věnoval pět milionů dolarů pro příštích pět let na podporu tohoto knižního festivalu. „Schopnosti naučit se číst a milovat čtení vděčím za to, kde dnes jsem,“ řekl David M. Rubenstein, který čte šest až osm knih týdně. Knižní festival přináší setkání face-to-face se spisovateli a účastní se jej mladí i starší čtenáři. Rubenstein je členem poradní skupiny Knihovny Jamese Madisona a získává finance ze soukromého sektoru pro kulturní a vzdělávací instituce mnoha amerických států. Rubenstein je zděšen vysokou mírou negramotnosti v USA, kde 80 procent rodin v loňském roce nekoupilo žádnou knihu. Sedmdesát procent obyvatel Ameriky nenavštívilo v posledních pěti letech knihkupectví. Čtyřicet dva procent vysokoškoláků nikdy nepřečetlo knihu po absolutoriu. Kongresová knihovna nabízí svým uživatelům všech věkových skupin mnoho programů, provozuje Centrum pro knihu a pořádá Národní knižní festival. Tyto akce mohou míru negramotnosti snížit, jak doufá Rubenstein.

(The Library of Congress Information Bulletin – Volume 69, No. 6/June 2010, s. 21)

Raz Godelnik, zakladatel hnutí Eco-Libris, je aktivista zasazující se o propagaci ekologického vydávání knih a čtení spojeného s podporou životního prostředí. Mimo jiného razí myšlenku, aby člověk za každou přečtenou knihu zasadil jeden strom. V nedávno uveřejněném příspěvku v měsíčníku *Independent Book Publisher Association* vyslovil tento odborník tezi, že čtečky elektronických knih mohou negativně působit na životní prostředí. Ekologická škodlivost těchto zařízení je však podle Godelnika podmíněná rozsahem jejich použití a recyklace. Tento odborník připomíná, že spotřební elektronika obsahuje mnoho toxických látek, přičemž někteří výrobci se snaží zabezpečovat veřejnost, že v jejich čtečkách se tyto látky nevyskytují. Otázkou je, zda se tato tvrzení zakládají na pravdě a zda má veřejnost dost informací a zkuš-

ností se čtečkami knih, především s recyklací starších zařízení tohoto druhu, která vytlačují novější zařízení a v konečném důsledku se ocitají na skládkách odpadu. Takového elektronického odpadu produkuje Američané velké množství, což je vidět i z údajů zveřejněných tamější agenturou na ochranu životního prostředí. Mnozí výrobci elektronických čteček knih mají své recyklační programy, ale ty se nerealizují v požadovaném rozsahu. Objevuje se zde hrozba, že nebezpečné chemikálie, které čtečky obsahují, se mohou dostat ze skládek do spodních vod.

(Knižnica – 11. ročník, č.8/2010, s. 48)

Až do 26. března 2011 probíhá v Rakouské Národní knihovně ve Vídni výstava s názvem 100 let Růžového kavalíra. Dne 26. ledna 2011 si připomínáme sté výročí od prvního představení opery *Růžový kavalír* Richarda Strausse. Libreto tohoto patrně nejpůvodnějšího díla Richarda Strausse napsal Hugo von Hofmannsthal a v této opeře došlo k téměř dokonalé interakci mezi básníkem a skladatelem. Rukopis opery je umístěn v Národní knihovně od roku 1924 a na výstavě je připomenut úzký vztah skladatele k Vídni a jeho druhému domovu rakouskému Garmischi. První část výstavy je věnována historii *Růžového kavalíra*, světové premiéry v Drážďanech a prvnímu představení opery ve Vídni 8. dubna 1911. Hugo von Hofmannsthal napsal libreto s přítelem hrabětem Harry Kesselrem a nechali se inspirovat literárními díly minulosti, ale hlavně erotickým románem *Les Aventures du Chevalier de Faublas* (Dobrodružství Chevaliera de Faublas) autora Jean-Baptiste Louvet de Couvray (1760–1797), který popisuje milostný vztah mezi zralou ženou a mladým mužem. Hlavními tématy Straussovy opery s komickým dějem jsou láska a intriky ve Vídni osmnáctého století. Strauss zdůraznil prostředí Vídne řadou valčíků, které v té době vyvolaly velkou nevoli hudební kritiky. Spolupráce s libretistou, nadaným a náročným Hugem von Hofmannsthal, jež trvala až téměř do jeho smrti v roce 1929, je jednou z neplodnějších v celé historii opery a dala vzniknout takovým mistrovským dílům, mezi něž patří *Salome, Elektra, Růžový kavalír, Ariadna na Naxu a Arabella*.

(Newsletter Österreichische Nationalbibliothek – Nr. 4, November/2010, s. 3–5)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BUDD, John : Framing Library Instruction. /Rámcová knihovnická instrukce./ Chicago : Association of College and Research Libraries, 2009. – v, 197 s. – (ACRL Publications in Librarianship ; no. 61) *Ie 38.328*

HOINKIS, Gudrun : Bibliotheksquiz : 150 Fragen und Antworten rund um das Bibliotheksweesen. /Knihovnický kvíz : 150 otázek a odpovědí o knihovnictví./ Berlin : BibSpider, 2010. – 152 s. *II 38.567*

Innovacija v bibliotekach : sbornik stajev / sostavili M. Ja. Dvorkina, Je. N. Guseva. /Inovace v knihovnách. Sborník statí./ Moskva : Paškov dom, 2010. – 130 s. *Kfe 9.109/B*

McKINLAY, James – WILLIAMSON, Vicki : The Art of People Management in Libraries : tips for managing your most vital resource. /Umění řídit lidi v knihovnách. Tipy pro správu vašich nejdůležitějších zdrojů./ London : Chandos, 2010. – xxii, 289 s. *Kf 38.362*

MARKOVA, Taťjana Borisovna : Biblioteka v istorii kultury. /Knihovna v dějinách kultury./ Sankt-Peterburg : Nauka, 2008. – 325 s. : il. *Kd 37.970*

Le métier de bibliothécaire / Association des bibliothécaires de France ; sous la direction d'Yves Alix. – 12 éd. /Knihovnická profese./ Paris : Éditions du Cercle de la librairie, 2010. – 565 s. : il. *Ke 38.555*

MONIZ, Richard J. Jr. : Practical and Effective Management of Libraries : integrating case studies, general management theory and self-understanding. /Praktické a efektivní řízení knihoven. Integrace případových studií, obecná teorie řízení a sebeporozumění./ Oxford : Chandos, 2010. – xvii, 139 s. *Kf 38.408*

SINGER, Paula M. – FRANCISCO, Laura L. : Developing a Compensation Plan for Your Library. – 2nd ed. /Rozvoj kompenzačního plánu pro tvoji knihovnu./ Chicago : American Library Association, 2009. – xv, 197 s. *Kf 38.358*

TOO, Yun Lee : The Idea of the Library in the Ancient World. /Představa knihovny v antickém světě./ Oxford : Oxford University Press, 2010. – 265 s. *Kdb T 217767*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

BANTIN, Philip C. : Understanding Data and Information Systems for Recordkeeping. /Pochopení datových a informačních systémů pro úschovu záznamů./ London : Facet, 2008. – xiii, 331 s. *Abdf 38.347*

SAFFADY, William : Managing Electronic Records. – 4th ed. /Správa elektronických záznamů./ New York : Neal-Schuman, 2009. – viii, 246 s. *Abdf 38.265*

VANDENDORPE, Christian : From Papyrus to Hypertext : towards the universal digital library. /Od papyrusu k hypertextu. Směrem k univerzální digitální knihovně./ Urbana : Univ. of Illinois Press, 2009. – ix, 191 s. : il. *Ts 38.178*

Architektura knihoven

Knihovna a architektura 2009 : jubilejní bilančování : vize a realita. Praha : Národní technická knihovna, 2009. – 71 s. : il. *Aa 38.376*

Knihovna FF UK – Centrum studijních a informačních služeb : [průběh stavby říjen 2006–březen 2010]. Praha : Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2010. – 1 CD-ROM. *Tb 454/CD-ROM*

Služby knihoven

CASLIN 2010 : library services, user's needs and changing economic realities : [17. ročník mezinárodního seminára] : Tále 6.–10. 6. 2010. /Knihovnické služby, potřeby uživatelů a měnící se ekonomická realita./ Banská Bystrica : [Univerzitní knižnice Univerzity Mateja Bela], 2010. – [30] s. – il. *S 9.122/B*

KABO, Maria : Die Bibliothek als Integrationsfaktor : die Vermittlung von Informationskompetenz an Menschen mit Migrationshintergrund. /Knihovna jako integrační faktor. Rozvoj informační gramotnosti osob s migračním původem./ Berlin : Simon Verlag für Bibliothekswissen, 2009. – 116 s. : příl. *Sbd 38.568*

KELLER-LOIBL, Kerstin : Handbuch Kinder- und Jugendbibliotheksarbeit. /Příručka pro práci knihoven s dětmi a mládeží./ Bad Honnef : Bock+Herchen, 2009. – 326 s. : il., fot. *Sbc 38.190*

KNIHOVĚDA

CARRIERE, Jean-Claude – ECO, Umberto : Knih se jen tak nezbavíme. Praha : Argo, 2010. – 237 s. *Xa 38.386*

Krajská knihovna Karlovy Vary

Logo Krajské knihovny Karlovy Vary vzniklo v rámci hodin „grafických prací“ na Střední průmyslové škole keramické a sklářské v Karlových Varech v roce 2002. Studentům třetího ročníku oboru Propagační grafika byl zadán úkol zpracovat logo pro krajskou knihovnu v určené barevnosti (odstíny modré) s jediným omezením, aby se vyhnuli obvyklým klišé spojeným s knihovnamy, jako jsou „moudré sovy“, různě poskládané knihy apod. Logo mělo být moderní a dynamické stejně jako nová, právě vznikající krajská knihovna. Celý projekt vedl profesor Pelc.

Do užšího výběru postoupilo osm prací, z nichž byla vybrána ta vítězná. Jednalo se o práci studentky Lucie Linhartové.

Současně byly řešeny grafické standardy pro Krajskou knihovnu Karlovy Vary (z toho vycházela i požadovaná barevnost loga), ale tato práce byla zadána profesionální firmě.

Projekt zpracování loga Krajské knihovny Karlovy Vary byl prvním společným projektem se SPŠKaS Karlovy Vary. Dalším pak byla práce nad neméně významným úkolem, a sice vytvořením hlavní ceny Literární soutěže krajské knihovny. Logo opět zpracovala, v duchu loga knihovny, Lucie Linhartová, v té době již zaměstnankyně Krajské knihovny Karlovy Vary, a zpracováním samotné ceny byly opět pověřeni studenti.

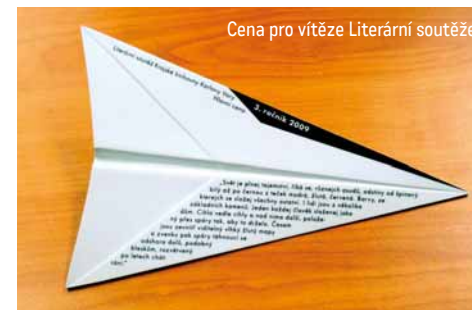

Práce na projektu probíhala v letech 2008 až 2009. Celkem 19 studentů školy pracovalo pod vedením pedagogů Jiřího Hanka a Viktora Chalupy. Autorkami vítězné porcelánové plastiky „Vlaštovka“ jsou Barbora Špálová (grafický design) a Lenka Drechslerová (design porcelánu).

Spolupráce s mladými tvořivými a nápady hýřícími studenty je pro krajskou knihovnu velmi příjemná i poučná. I naše instituce chce být mladá, dynamická a moderní přesně v duchu svého postavení multifunkčního informačního centra regionu.

V roce 2008 zřizovatel knihovny Krajský úřad Karlovarského kraje vydal rozhodnutí, že všechny organizace jím zřizované musí mít jednotné logo, vycházející z loga Karlovarského kraje. Krajská knihovna jako jediná uhájila své individuální logo, jednak díky přesvědčivým argumentům a také z části díky pětileté době udržitelnosti projektu, v jehož rámci byly vytištěny propagační tiskoviny knihovny v češtině a dalších dvou světových jazycích (němčině a angličtině), které se tedy v roce 2008 ještě nemohly vyměnit za nové s jiným logem.

Dnešní zkušenost ukazuje, že boj o zachování vlastního, individuálního loga s „historií“ a kontextem byl cestou správným směrem. Všechny ostatní organizace zřizované Karlovarským krajem opět postupně začínají přecházet na individuální loga a znovu s nimi složitě hledají cestu ke svým uživatelům.

Výstava návrhů ceny Literární soutěže

Foto archiv knihovny

17. mezinárodní knižní veletrh
a literární festival

Svět knihy Praha

Výstaviště Praha Holešovice

12.–15. 5. 2011

Čestný host

Království

Saúdské Arábie

Téma

Literatura

arabského světa

REGISTRACE ODBORNÉHO NÁVŠTĚVNÍKA

DEN PRO ODBORNOU
VEŘEJNOST
čtvrtek 12. 5. 2011

permanentní vstupenka s bonusy

ON-LINE REGISTRACE NA
www.svetknihy.cz/
odbornynavstevnik

uzávěrka přihlášek: 31. 3. 2011

nakladatel	distributor
knihovník	vědecký pracovník
spisovatel	překladatel
knihkupec	pedagog
informační pracovník	polygraf
	literární agent

SVETKNIHY.CZ

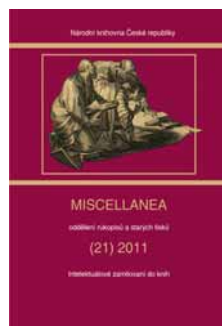
Z nabídky vydavatelství **Národní knihovny ČR**

Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků (21) 2011

Intelektuálové zamilovaní do knih

Zpracoval kolektiv autorů pod vedením Aleny Richterové

V nejbližší době vyjde nové číslo nepravidelně vydávaného sborníku *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny České republiky* věnované osobnostem, jejichž láska ke knihám přesáhla běžná měřítka a hluboce zasáhla celý jejich život. Knihy často dával darem humanistický básník Pavel z Jizbice (1581–1607). Koho takto obdarovával, z jakých důvodů a kdy, tím se zabývá první příspěvek sborníku. Sbírkou středověkých rukopisů v knihovně Václava Jana hraběte Michny z Vacínova představuje další studii. Sborník obsahuje též práci mapující osudy knihovny hispanisty Rudolfa Jana Slabého (1885–1957), knižní exempláře, které daroval nebo odkázal předchůdkyni dnešní Národní knihovny České republiky a které věnoval významným osobnostem české literatury a kultury osobně, a také knihy, které napsal či přeložil. Sborník doplňuje obrazová příloha.

- Národní knihovna ČR, Praha 2011, 1. vydání, 111 stran, cena 195 Kč
- ISBN 978-80-7050-591-5

Národní knihovna České republiky, Klementinum 190, 110 00 Praha 1

OBJEDNÁVKY PUBLIKACÍ: NK ČR, oddělení odbytu, Sodomkova 2, 102 00 Praha 10, Alena.Spacakova@nkp.cz